

Brüssel, **XXX**
[...](2021) **XXX** draft

KOMISJONI TEATIS

Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik

SISSEJUHATUS

1. Selleks et riigi toetused ei moonutaks ega ähvardaks moonutada konkurentsi siseturul ega mõjutaks liikmesriikidevahelist kaubandust, on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „alusleping“) artikli 107 lõikes 1 sätestatud põhimõte, et riigiabi on keelatud. Teatavatel juhtudel võib sellist abi pidada siiski aluslepingu artikli 107 lõike 2 või 3 alusel siseturuga kokkusobivaks.
2. Käesolevas raamistikus selgitatakse, kuidas komisjon hindab teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni edendava abi kokkusobivust aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel. Aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti c kohaselt võib abimeedet siseturuga kokkusobivaks pidada, kui on täidetud kaks tingimust, millest üks on positiivne ja teine negatiivne. Positiivse tingimuse kohaselt peab abi soodustama teatava majandustegevuse arengut. Negatiivse tingimuse kohaselt ei tohi abi mõjutada ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega.
3. Hoolimata üldisest arusaamast, et konkurentsiturud tagavad tavaliselt hindade, toodangu ja ressursikasutuse tõhususe, võib turutõrgete¹ esinemise korral olla vajalik riigi sekkumine, et soodustada või ergutada teatava majandustegevuse arengut, mis abi puudumisel ei areneks või ei areneks sama kiiresti või samadel tingimustel, ja edendada seega arukat, jätkusuutlikku ja kaasavat majanduskasvu. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni puhul võivad turutõrked tekkida näiteks seetõttu, et turuosaliseid ei võta tingimata või vähemalt omal algatusel arvesse üldisemat kasulikku mõju Euroopa majandusele, peavad kasuliku majandustulemuse saavutamist liiga riskantseks ning tegelevad seega riigiabi puudumisel teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga ühiskonna seisukohalt liiga vähe. Samuti võivad riigiabi puudumise korral teadus- ja arendus- ning innovatsiooniprojekte kahjustada ebapiisav juurdepääs rahastamisele (tulenevalt ühekülgsest teabest) või ettevõtjate kooskõlastusprobleemid.
4. Olukorras, kus turg ise tõhusat tulemust ei anna, võib seetõttu olla vajalik riigiabi, et suurendada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni ja soodustada seega teatava majandustegevuse arengut. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik kehtib kõikide tehnoloogiate, tegevusalade ja sektorite suhtes, tagamaks, et eeskirjadega ei nähtaks eelnevalt ette, millised uurimissuunad viivad välja toodete, protsesside ja teenuste uute lahendusteni, ega moonutataks turuosaliste stiimuleid arendada ka suure riski korral välja innovaatilisi tehnoloogilisi lahendusi. Lisaks on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raamistiku kohaselt antav abi mõeldud toetama liidu majanduse taastumist koroonaviiruse pandeemiast. Samuti kaasneb teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni toetava abiga laiem positiivne mõju kui üksnes abisaaja kasu.
5. Näiteks võib teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav riigiabi avaldada positiivset mõju, mis on kooskõlas komisjoni teatisega „Euroopa roheline kokkulepe“,² kus komisjon rõhutab, et „[u]ued tehnoloogiad, säästvad lahendused ja murranguline innovatsioon on Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisel määrava tähtsusega. Selleks et ELil oleks jätkuvalt konkurentsieelis keskkonnahoidlike

¹ Termin „turutõrge“ tähendab olukorda, kus turg ise tõhusat tulemust tõenäoliselt ei saavuta.

² Komisjoni teatis „Euroopa roheline kokkulepe“, COM(2019) 640 final, 11.12.2019.

tehnoloogiate valdkonnas, peab ta märkimisväärselt suurendama uute tehnoloogiate ulatuslikku kasutuselevõttu ja tutvustamist kõigis sektorites ja kogu ühtsel turul, luues uusi uuenduslikke väärtusahelaid“.

6. Hiljuti vastu võetud teatises Euroopa teadusruumi kohta³ on teadust ja innovatsiooni nimetatud Euroopa majanduse taastumise, rohe- ja digipöörde kiirendamise ja Euroopa konkurentsivõime tugevdamise peamise tõukejõuna. Teatistes taotletakse Euroopa teadus- ja innovatsioonisüsteemi tõhususe, tipptaseme ja mõju suurendamist ning toetatakse innovatsioonipõhist konkurentsivõimet. Samuti on selles kontekstis oluline edendada tehnoloogilist suveräänsust peamistes strateegilistes valdkondades (nt tehisintellekt ja andmed, mikroelektroonika, kvantarvutus, 5G, akud, taastuvenergia, vesinik, heitevaba ja arukas liikuvus jne), toetades samal ajal avatud strateegilist autonoomiat. Selleks tegi komisjon ettepaneku, et liikmesriigid kinnitaksid taas eesmärgi investeerida teadus- ja arendustegevusse 3 % ELi SKPst⁴ ning ajakohastaksid seda eesmärgi, et kajastada ELi uusi prioriteete, sealhulgas uut avaliku sektori jõupingutuste eesmärgi 1,25 % ELi SKPst, mille liikmesriigid peavad ELiga koordineeritult saavutama 2030. aastaks, et võimendada ja ergutada erasektori investeeringuid.
7. Lisaks võib teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav riigiabi tuua kaasa positiivse mõju, mida on nimetatud teatistes „Euroopa digituleviku kujundamine“⁵ ja „Euroopa andmestrategie“⁶. Neist esimese kohaselt on vaja, „et digilahendused aitaksid Euroopal viia digipöörde ellu omal viisil, nii et see toimiks inimeste hüvanguks ja austaks meie väärtusi“.
8. Teatistes „VKEde strateegia kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks“⁷ tõdeb komisjon, et „[k]onkurentsivõimeline kestlikkus on Euroopa tuleviku juhtpõhimõte. Kliimaneutraalse, ressursitõhusa ja paindliku digimajanduse kujundamiseks tuleb täielikult ära kasutada VKEde potentsiaal. Majanduslikult, keskkonnanalasel ja sotsiaalselt kestlikuma Euroopa ülesehitamine peab käima käsikäes üleminekuga digitehnoloogiale. Selle eelduseks on vajaduspõhised meetmed, mille abil arendada majanduses välja jõudsalt edenev VKEde tasand ja pakkuda kasvuvõimalusi neile VKEdele, kes soovivad laieneda. Selleks et luua VKEdele sobiv ettevõtlus- ja innovatsioonitaristu, on tarvis investeeringuid kogu ELis“.
9. „Euroopa uues tööstusstrateegias“⁸ on märgitud, et „[m]eil on vaja Euroopa tööstuspoliitikat, mis põhineb konkurentsil, avatud turgudel, maailmatasemel teadusuuringutel ja tehnoloogial ning tugeval ühtsel turul, millega kaotatakse tõkked ja vähendatakse bürokraatiat. Peame hoiduma lihtsustatud lahendustest, millega kaasneb protektsionism või turumoonutus, kuid me ei tohiks ebaausa konkurentsi suhtes olla sinisilmsed“. Strateegias on tõdetud, et „[i]nvesteeringute suurendamine

³ Komisjoni teatis „Uus Euroopa teadusruum teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks“, COM(2020) 628 final, 30.9.2020.

⁴ Seda eesmärki toetati konkurentsivõime nõukogu 1. detsembri 2020. aasta järeldustes.

⁵ Komisjoni teatis „Euroopa digituleviku kujundamine“, COM(2020) 67 final, 19.2.2020.

⁶ Komisjoni teatis „Euroopa andmestrategie“, COM(2020) 66 final, 19.2.2020.

⁷ Komisjoni teatis „VKEde strateegia kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks“, COM(2020) 103 final, 10.3.2020.

⁸ Komisjoni teatis „Euroopa uus tööstusstrateegia“, COM(2020) 102 final, 10.3.2020.

teadusuuringutesse, innovatsiooni, kasutuselevõttu ja ajakohastatud taristusse aitab arendada uusi tootmisprotsesse ja luua samas uusi töökohti“.

1. KOHALDAMISALA JA MÕISTED

1.1. Kohaldamisala

10. Käesolevas raamistikus esitatud põhimõtted kehtivad teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi suhtes kõikides aluslepinguga reguleeritud sektorites. Raamistik kehtib seega sektorites, mille suhtes kohaldatakse riigiabialaseid liidu erieeskirju, kui kõnealustes erieeskirjades ei ole sätestatud teisiti.
11. Liidu rahalised vahendid, mida keskselt haldavad liidu institutsioonid, asutused, ühisettevõtjad või muud organid ja mis ei ole otseselt ega kaudselt liikmesriikide kontrolli all,⁹ ei kujuta endast riigiabi. Juhul kui selliste liidu rahaliste vahenditega koos kasutatakse riigiabi, võetakse teavitamiskünniste ja abi ülemmäära järgimise kindlakstegemiseks arvesse ainult riigiabi ning – käesoleva raamistiku kontekstis – hinnatakse ainult riigiabi kokkusobivust siseturuga.
12. Käesoleva raamistiku kohaldamisalasse ei kuulu abi, mida antakse teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks raskustes olevatele äriühingutele, nagu need on käesoleva raamistiku eesmärgil määratletud „Ühenduse suunistes raskustes olevate ettevõtete päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“¹⁰ ning neid muutvates ja asendavates dokumentides.
13. Kui komisjon hindab teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antud abi, mille saajale on komisjoni eelneva otsuse alusel, millega abi on tunnistatud ebaseaduslikuks ja siseturuga kokkusobimatuks, esitatud seni täitmata korraldus abi tagasimaksmiseks, võtab komisjon arvesse tagasimaksmata abisummat¹¹.

1.2. Raamistikuga hõlmatud abimeetmed

14. Komisjon on kindlaks määranud rea teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni toetavaid meetmeid, mille puhul riigiabi võib teatavatel tingimustel olla siseturuga kokkusobiv:
 - (a) **teadus- ja arendusprojektidele antav abi**, kui teadusprojekti abisaav osa kuulub alus- või rakenduslike uuringute kategooriasse, millest viimane võib jaguneda rakendusuuringuteks ja tootearenduseks¹². Selline abi on peamiselt suunatud positiivse välismõjuga (teadmiste levik) seotud turutõrke kõrvaldamisele, kuid võib olla ette nähtud ka puudulikust ja ühekülgsest teabest või (peamiselt koostööprojektide puhul) tegevuse vähesest kooskõlastamisest tingitud turutõrke kõrvaldamiseks;
 - (b) teadus- ja arendusprojektidega seotud **teostatavusuuringuteks antav abi**, mis aitab kõrvaldada eelkõige puudulikust ja ühekülgsest teabest tingitud turutõrget;

⁹ Sealhulgas programmide „Euroopa horisont“ ja „Digitaalne Euroopa“ raames antud rahastus.

¹⁰ Komisjoni teatis „Ühenduse suunistes raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“, ELT C 244, 1.10.2004, lk 2.

¹¹ Vt kohtuotsus, Esimese Astme Kohus, 13. september 1995, TWD Textilwerke Deggendorf GmbH vs. komisjon, liidetud kohtuasjad T-244/93 ja T-486/93, ECLI:EU:T:1995:160.

¹² Komisjon peab teadus- ja arendustegevuse eri kategooriate säilitamist kasulikuks hoolimata sellest, et need tegevusalad võivad järgida pigem interaktiivset kui lineaarset innovatsioonimudelit.

- (c) **teadustaristu rajamiseks või ajakohastamiseks antav abi**, mis on suunatud peamiselt kooskõlastamisprobleemidest, aga ka puudulikkusest ja ühekülgsest teabest tuleneva turutõrke kõrvaldamisele. Kvaliteetne teadustaristu on murranguliseks teadustegevuseks üha vajalikum, sest tõmbab ligi võimekaid inimesi kogu maailmast ning on ülioluline näiteks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ja progressi võimaldava tehnoloogia¹³ jaoks. Selleks et soetada tiptasemel teadusrajatise ja -seadmeid, mida kasutavad peamiselt teadlased varase etapi uurimistegevuses, on vajalikud suured alginvesteeringud, mistõttu on turult sageli võimatu vajalikku rahastust leida;
- (d) **tehnoloogiataristu rajamiseks või ajakohastamiseks antav abi**, mis on suunatud peamiselt puudulikkusest ja ühekülgsest teabest või kooskõlastamatusest tuleneva turutõrke kõrvaldamisele. Tiptasemel tehnoloogiataristu rajamise või ajakohastamisega kaasneb suur alginvesteeringu kulu, mis koos ebakindla kliendibaasiga võib raskendada juurdepääsu rahastamisele;
- (e) **innovatsiooniks antav abi**, mis on peamiselt suunatud positiivse välismõju (teadmiste levik), kooskõlastamisprobleemide ja vähemal määral ühekülgse teabega seotud turutõrgete kõrvaldamisele. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (edaspidi „VKEd“) puhul võib sellist innovatsiooniabi anda patentide ja muu immateriaalse vara omandamiseks, valideerimiseks ja kaitsmiseks, kõrge kvalifikatsiooniga töötajate lähetamiseks ning innovatsiooni nõustamisteenuste ja innovatsiooni toetavate teenuste saamiseks näiteks teadusorganisatsioonidelt ja teadmisi levitavatelt organisatsioonidelt, teadustaristutelt, tehnoloogiataristutelt või innovatsiooniklastritelt. Lisaks võib selleks, et innustada suurettevõtjaid tegema VKEdega koostööd protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooni valdkonnas, abi anda nii VKEde kui ka suurettevõtjate asjaomaste kulude katmiseks;
- (f) **innovatsiooniklastritele antav abi**, mille eesmärk on kõrvaldada turutõrked, mis on seotud klastrite arengut takistavate kooskõlastamisprobleemidega, mis piiravad klastrisisest ja klastritevahelist koostoimimist ja teadmistevahetust. Riigiabi peaks aitama neid probleeme lahendada, toetades esiteks investeeringuid innovatsiooniklastrite ühistesse avatud taristutesse ning teiseks toetades kuni kümne aasta jooksul klastrite tegevust, mis on suunatud koostöö, võrgustike loomise ja õppimise edendamisele. Innovatsiooniklastrite rajatiste kasutamise ja nende tegevuses osalemise tasud peavad vastama turuhinnale või kuludele (koos mõistliku marginaaliga). Selleks et hõlbustada juurdepääsu innovatsiooniklastri rajatistele või selle tegevuses osalemisele, võib juurdepääsu pakkuda soodushinnaga kooskõlas riigiabi eeskirjadega, nii nagu need on kohaldatavad innovatsiooniklastri teenuste kasutajate suhtes.

15. Liikmesriigid peavad teatama teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavast abist vastavalt asutamislepingu artikli 108 lõikele 3, välja arvatud meetmed, mis vastavad

¹³ Progressi võimaldav tehnoloogia on defineeritud ja kindlaks määratud komisjoni teatistes „Progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia – võimalus majanduskasvuks ja uuteks töökohtadeks“, COM(2012) 341 final, 26.6.2012.

tingimustele, mis on sätestatud grupierandi määruhes, mille komisjon on vastu võtnud nõukogu määruse (EL) 1588/2015¹⁴ artikli 1 alusel.

16. Käesolevas raamistikus on sätestatud kokkusobivuskriteeriumid teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni abikavade ja üksikabi puhul, millest tuleb teatada ja mida tuleb hinnata vastavalt aluslepingu artikli 107 lõike 3 punktile c¹⁵.

1.3. Mõisted

17. Käesolevas raamistikus kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) **„sihtotstarbeline üksikabi“** – abi, mida ei anta abikava alusel;
- (b) **„abi“** – meede, mis vastab aluslepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele;
- (c) **„abi osakaal“** – abi kogusumma, mis on väljendatud protsendina rahastamiskõlblikest kuludest enne maksude ja muude tasude mahaarvamist. Juhul kui abi antakse muus vormis kui toetusena, on abi suuruseks abi toetusekvivalent. Mitmes osas makstava abi väärtus diskonteeritakse selle väärtuseni abi andmise kuupäeval. Selleks kasutatakse intressimäärana abi andmise kuupäeval kohaldatavat diskontomäära¹⁶. Abi osakaal arvutatakse ühe abisaaja kohta;
- (d) **„abikava“** – mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse edasisi rakendusmeetmeid nõudmata anda üksikabi kõnealuses õigusaktis üldiselt ja abstraktselt määratletud ettevõtjatele, ja mis tahes õigusakt, mille alusel võidakse anda konkreetse projektiga mitteseotud abi ühele või mitmele ettevõtjale;
- (e) **„rakenduslikud uuringud“** – rakendusuuring, tootearendus või nende kombinatsioon;
- (f) **„turutingimused“** – pooltevahelise tehingu tingimused ei erine nendest, mis määratakse kindlaks sõltumatute ettevõtjate vahel, ja puudub salajane kokkulepe. Iga tehingut, mis toimub avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva korra kohaselt, loetakse vastavaks turutingimuste põhimõttele;
- (g) **„abi andmise kuupäev“** – kuupäev, mil abisaajal tekib vastavalt liikmesriigis kohaldatavatele õigusaktidele seaduslik õigus abi saada;
- (h) **„digiüleminek“** – innovaatiliste digitehnoloogiate ja/või -lahenduste kasutuselevõtt, selleks et täiustada ja/või ajakohastada protsesse, tooteid või teenusevõimalusi;
- (i) **„tõhus koostöö“** – vähemalt kahe sõltumatu poole koostöö, mille eesmärk on vahetada teadmisi või tehnoloogiat või saavutada ühine eesmärk ning mis põhineb tööjaotusel, kusjuures pooled määratlevad ühiselt koostööprojekti ulatuse, aitavad kaasa projekti rakendamisele ning jagavad projektiga seotud riske ja tulemit. Üks

¹⁴ Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrus (EL) 2015/1588, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes, ELT L 248, 24.9.2015, lk 1, muudetud nõukogu 26. novembri 2018. aasta määrusega (EL) 2018/1911, ELT L 311, 7.12.2018, lk 8.

¹⁵ Kriteeriumid, mille põhjal analüüsitakse üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide täitmiseks antava riigiabi, sealhulgas aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti b alusel hinnatava teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi kokkusobivust siseturuga, esitab komisjon eraldi teatises.

¹⁶ Vt komisjoni teatis viite- ja diskontomäärade kindlaksmääramise meetodi läbivaatamise kohta, ELT C 14, 19.1.2008, lk 6–9.

pool või mitu poolt võivad kanda kõik projekti kulud ja vabastada sellega teised pooled projekti finantsriskidest. Lepingulisi teadusuuringuid ja teadusteenuseid ei käsitata koostööna;

- (j) **„ainuõiguslik väljatöötamine“** – selline teadus- ja arendusteenuste avalik hange, millest tuleneb kasu üksnes avaliku sektori või võrgustiku sektori hankijale ning mida hankija võib kasutada oma tegevuses tingimusel, et ta nende eest täies ulatuses maksab;
- (k) **„tootearendus“** – olemasolevate teaduslike, tehnoloogiliste, ärialaste ja muude asjaomaste teadmiste ja oskuste omandamine, ühendamine, kujundamine ja kasutamine uute või täiustatud toodete, protsesside või teenuste, sealhulgas uute või täiustatud digitaaltoodete, -protsesside või -teenuste arendamiseks kõikides valdkondades, tegevusaladel ja sektorites¹⁷. See võib näiteks hõlmata ka tegevust, mis on suunatud uute toodete, protsesside või teenuste idee väljatöötamisele ning nende kavandamisele ja dokumenteerimisele. Tootearendus võib olla uute või täiustatud toodete, protsesside või teenuste prototüüpide loomine, tutvustamine, katseprojektide tegemine, katsetamine ja valideerimine tegelikele töötingimustele vastavas keskkonnas, kui põhieesmärk on olulises osas mittevalmis toode, protsessi või teenust tehniliselt täiustada. See võib hõlmata kaubanduslikul eesmärgil kasutatavate prototüüpide ja katseprojektide arendamist, kui prototüüp on tingimata kaubanduslik lõpptoodet ja kui selle tootmine üksnes tutvustamise ja valideerimise eesmärgil on liiga kallis. Tootearendus ei hõlma olemasolevate toodete, tooteliinide, tootmisprotsesside, teenuste ja muude toimingute rutiinset või perioodilist muutmist, isegi kui sellised muudatused tähendavad täiustamist;
- (l) **„teostatavusuuring“** – projekti potentsiaali hindamine ja analüüsimine, mille eesmärk on toetada otsustusprotsessi ning mille käigus tehakse objektiivselt ja mõistlikult kindlaks projekti tugevad ja nõrgad küljed, võimalused ja ohud ning projekti rakendamiseks vajalikud vahendid ja projekti eduväljavaated;
- (m) **„õiguste täielik üleandmine“** – teadusasutus, teadustaristu või avaliku sektori hankija saab intellektuaalomandi õigustest kogu majandusliku tulu tänu nende piiramatule kasutamise õigusele, eelkõige omandi- ja litsentsimisõiguse säilitamisele. See võib hõlmata ka olukorda, kus teadusasutus või -taristu (või vastavalt avaliku sektori hankija) otsustab sõlmida nende õiguste suhtes edasisi lepinguid, sealhulgas anda nende litsentsi koostööpartnerile (või vastavalt ettevõtjatele);
- (n) **„alusuuring“** – eksperimentaalne või teoreetiline töö, mida tehakse peamiselt selleks, et omandada uusi teadmisi nähtuste ja vaadeldavate faktide põhialuste kohta, ning millel puudub otsene kaubandusliku rakenduse eesmärk;
- (o) **„brutotoetusekvivalent“** – abi summa, kui see oleks antud toetusena, enne maksude või muude tasude mahaarvamist;
- (p) **„kõrge kvalifikatsiooniga töötajad“** – töötajad, kellel on kolmanda taseme haridust tõendav kraad ja vähemalt viieaastane töökogemus asjaomases valdkonnas (see võib hõlmata ka doktoriõpet);
- (q) **„üksikabi“** – abi, mida ei ole antud abikava alusel, ja abikava alusel antav abi, millest tuleb teavitada;

¹⁷ See on kohaldatav ka digitaaltööstuse ja -tehnoloogia suhtes, nagu superarvutid, kvanttehnoloogia, plokiahela tehnoloogia, tehisintellekt, küberturvalisus, suurandmed ja pilvetehnoloogia.

- (r) **„rakendusuuring“** – kavandatud teadustegevus või oluline uuring uute teadmiste ja oskuste hankimiseks, mida saaks kasutada kõikides valdkondades, tegevusaladel ja sektorites uute toodete, protsesside või teenuste väljatöötamisel või olemasolevate toodete, protsesside või teenuste märkimisväärsel täiustamisel, sealhulgas uued või täiustatud digitaaltooded, -protsessid või -teenused¹⁸. See hõlmab keerukate süsteemide koostisosade loomist ning võib sisaldada prototüüpide loomist laborikeskkonnas või keskkonnas, millel on simuleeritud liidesed olemasolevate süsteemidega, ning katsetootmisliini ehitamist, kui see on rakendusuuringu ja eriti geneerilise tehnoloogia valideerimise jaoks vajalik;
- (s) **„innovatsiooni nõustamisteenused“** – konsultatsioonid, abi või koolitus järgmistes valdkondades: teadmussiire, immateriaalse vara omandamine, kaitse või kasutamine, standardite ja neid sisaldavate õigusaktide kasutamine ning uuenduslike digitehnoloogiate ja -lahenduste kasutuselevõtt või kasutamine;
- (t) **„innovatsiooniklaster“** – struktuur või organiseeritud rühm, mis koosneb sõltumatutest pooltest, sealhulgas innovaatilised idufirmad, väikesed, keskmise suurusega ja suurettevõtjad, teadusorganisatsioonid ja teadmisi levitavad organisatsioonid, teadustaristud, tehnoloogiataristud, digitaalse innovatsiooni keskused, mittetulundusühingud ning muud nendega seotud ettevõtjad, ja mille eesmärk on soodustada innovatsiooni ja uusi koostööviise¹⁹ taristu jagamise, teadmiste ja kogemuste vahetamise ning klatri ettevõtjate ja muude organisatsioonide vahelise teadmussiirde, võrgustumise, teabe levitamise ja koostöö tõhusa toetamise kaudu;²⁰
- (u) **„innovatsiooni toetavad teenused“** – tööruumide, andmepankade, pilve- ja andmesalvestusteenuste, raamatukogude, turu-uuringute, laborite, kvaliteedimärgistuse, katsetamise ja sertifitseerimise või muude teenuste, sealhulgas teadusorganisatsioonide ja teadmisi levitavate organisatsioonide, teadustaristute, tehnoloogiataristute või digitaalse innovatsiooni keskuste osutatavate teenuste pakkumine eesmärgiga töötada välja tõhusamaid või tehnoloogiliselt täiustatumaid tooteid, protsesse või teenuseid, sealhulgas innovaatiliste digitehnoloogiate ja -lahenduste rakendamine;
- (v) **„immateriaalne vara“** – vara, millel ei ole füüsilist või finantskuju, näiteks patendid, litsentsid, oskusteave või muu intellektuaalomand;
- (w) **„teadmussiire“** – protsess, mille eesmärk on omandada, koguda ja jagada väljendatud ja vaikivat teadmist, sealhulgas oskusi ja pädevust, nii majandusliku kui ka mittemajandusliku tegevuse käigus, näiteks teaduskoostöö, nõustamine, litsentsimine, võrsefirmade loomine, avaldamine ning teadlaste ja nimetatud tegevustega seotud muude töötajate liikuvus. Lisaks teaduslikele ja

¹⁸ See on kohaldatav ka digitaaltööstuse ja -tehnoloogia suhtes, nagu superarvutid, kvanttehnoloogia, plokiahela tehnoloogia, tehisintellekt, küberturvalisus, suurandmed ja pilve- või servatehnoloogia.

¹⁹ Näiteks digitaalsete vahendite abil.

²⁰ Innovatsiooniklastriteks käesoleva raamistiku tähenduses võivad olenevalt oma erieesmärkidest või pakutavatest tegevustest/funktsioonidest olla ka digitaalse innovatsiooni keskused (sealhulgas Euroopa digitaalse innovatsiooni keskused, mida toetatakse keskselt juhitud programmist „Digitaalne Euroopa“), mille eesmärk on soodustada seda, et ettevõtjad (eriti VKEd) ja avaliku sektori organisatsioonid võtaksid laialdaselt kasutusele sellise digitehnoloogia nagu tehisintellekt, kõrgjõudlusega andmetöötlus ja küberturvalisus (see loetelu ei ole lõplik).

tehnoloogilistele teadmistele hõlmab see ka muud liiki teadmisi, näiteks teadmisi standardite ja standardeid sisaldavate õigusaktide kasutamise kohta ning tegelike töötingimuste ja organisatsiooniinnovatsiooni meetodite kohta, samuti immateriaalse vara kindlakstegemise, omandamise, kaitsmise ja kasutamisega seotud teadmiste haldamist;

- (x) **„suurettevõtja“** – ettevõtja, kes ei vasta väikese või keskmise suurusega ettevõtja määratlusele;
- (y) **„täiendav netokulu“** – erinevus abi saava projekti või tegevuse oodatava nüüdispuhasväärtuse ja majanduslikult mõtteka alternatiivse investeeringu vahel, mille abisaaja oleks teinud ilma abita;
- (z) **„organisatsiooniinnovatsioon“**²¹ – uue organisatsioonilise meetodi rakendamine ettevõtja äripraktikas, töökorralduses või välissuhetes näiteks uue või innovaatilise digitehnoloogia kasutamise näol, välja arvatud muudatused, mis põhinevad ettevõtja juba kasutatavatel organisatsioonilistel meetoditel, muudatused juhtimisstrateegias, ettevõtjate liitumised ja omandamised, protsessi kasutamise lõpetamine, lihtne kapitali asendamine või suurendamine, üksnes ressursihindade muutustest põhjustatud muudatused, kohandamine, lokaliseerimine ning regulaarsed hooajalised ja muud tsüklilised muudatused ning uute või oluliselt täiustatud toodetega kauplemine;
- (aa) **„personalikulud“** – teadlaste, tehnikute ja muude abitöötajatega seotud kulud selles ulatuses, milles nad tegelevad asjaomase projekti või tegevusega;
- (bb) **„kommertskasutusele eelnev hange“** – teadus- ja arendusteenuste avalik hange, mille puhul avaliku sektori või võrgustiku sektori hankija ei piira kõiki lepingu tulemusi ja hüvesid tema oma tegevuses kasutamisega, vaid jagab neid turutingimustel teenuste osutajatega. Leping, mille ese kuulub ühte või mitmesse käesolevas raamistikus määratletud uurimis- ja arendustegevuse kategooriasse, peab olema tähtajaline ning võib sisaldada prototüüpide või piiratud koguse esimeste toodete või teenuste katseseeria arendamist. Sama lepingu ese ei tohi hõlmata toodete või teenuste kaubanduslike koguste ostmist;
- (cc) **„protsessiinnovatsioon“**²² – uue või oluliselt täiustatud tootmis- või tarnemeetodi (sh olulised muudatused tehnilistes võtetes, seadmetes või tarkvaras) rakendamine näiteks uue või innovaatilise digitehnoloogia kasutamise näol, välja arvatud väiksemad muudatused või täiustused, juba kasutusel olevatele tootmis- või logistikasüsteemidele väga sarnaste süsteemide lisamisest tulenev toodangu või teenuste mahu kasv, protsessi kasutamise lõpetamine, lihtne kapitali asendamine või suurendamine, ainult ressursihindade muutustest tingitud muudatused, kohandamine, lokaliseerimine ning regulaarsed hooajalised ja muud tsüklilised muudatused ning uute või oluliselt täiustatud toodetega kauplemine;
- (dd) **„teadus- ja arendusprojekt“** – projekt, mis hõlmab ühte või mitmesse käesolevas raamistikus määratletud teadus- ja arendustegevuse kategooriasse kuuluvat tegevust ning mille eesmärk on täita jagamatu ja konkreetne

²¹ Organisatsiooniinnovatsiooni alla võib kuuluda ka sotsiaalne innovatsioon, tingimusel et sellega seotud tegevus on määratlusega hõlmatud.

²² Protsessiinnovatsiooni alla võib kuuluda ka sotsiaalne innovatsioon, tingimusel et sellega seotud tegevus on määratlusega hõlmatud.

majanduslik, teaduslik või tehniline ülesanne, millel on eelnevalt selgelt kindlaksmääratud eesmärgid. Teadus- ja arendusprojekt võib koosneda mitmest tööpaketist, tegevusest või teenusest ning sellega seoses on kindlaks määratud selged eesmärgid, nende eesmärkide saavutamiseks vajalik tegevus (sh eeldatavad kulud) ning konkreetsed väljundid, mille abil tehakse kindlaks tegevuse tulemused ja võrreldakse neid seatud eesmärkidega. Juhul kui kaks või enam teadus- ja arendusprojekti ei ole üksteisest selgelt eraldatavad ning eelkõige siis, kui neil eraldivõetuna puudub tehnoloogilise edu saavutamise tõenäosus, käsitatakse neid ühe projektina;

- (ee) **„tagasimakstav ettemakse“** – projekti jaoks antav laen, mis makstakse ühe või mitme osamaksena ja mille tagasimaksmise tingimused sõltuvad projekti tulemustest;
- (ff) **„teadusorganisatsioon ja teadmisi levitav organisatsioon“** ehk „teadusasutus“ – üksus (nt ülikool või uurimisinstituut, tehnosiirde agentuur, innovatsioonivahendaja, teadusuuringutele keskendunud füüsiline või virtuaalne koostööüksus), mille peamine eesmärk, olenemata tema õiguslikust seisundist (avalik-õiguslik või eraõiguslik) või rahastamisviisist, on sõltumatult teostada alusuuringuid, rakendusuuringuid või tootearendust või levitada õpetamise, avaldamise või teadmussiirde kaudu laialdaselt sellise tegevuse tulemusi. Juhul kui selline üksus tegeleb ka majandustegevusega, tuleb majandustegevuse rahastamist, kulusid ja tulusid arvestada eraldi. Ettevõtjatel, kes võivad avaldada otsustavat mõju sellisele üksusele, nt aktsionäride või liikmetena, ei tohi olla eelisjuurdepääsu sellise üksuse saavutatud teadustulemustele;
- (gg) **„teadustaristu“** – ruumid, vahendid ja teenused, mida teadlased kasutavad oma teadusala uurimistöös; see hõlmab järgmist: teadusaparatuur ja uurimistarbed, teadmistepõhised ressursid, näiteks kollektsoonid, arhiivid ja struktureeritud teadusala teave, info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevad taristud, näiteks võrgud, infotöötlus, tarkvara ja kommunikatsioonivahendid, ning muud teadustegevuse jaoks vajalikud üksused. Selline teadustaristu võib asuda ühes kohas või olla jaotatud (organiseeritud ressursivõrgustik);²³
- (hh) **„lähetus“** – töötajate ajutine palkamine abisaaja poolt, kusjuures töötajal on õigus pöörduda pärast lähetust tagasi oma endise tööandja juurde;
- (ii) **„väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad“** ehk „VKEd“, „väikeettevõtjad“ ja „keskmise suurusega ettevõtjad“ – ettevõtjad, kes vastavad kriteeriumidele, mis on esitatud komisjoni soovitusel mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratlemise kohta;²⁴
- (jj) **„tööde alustamine“** või „projekti algus“ – teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni algus või projekti läbiviimiseks abisaaja ja töövõtjate vahel sõlmitud esimene kokkulepe, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem. Ettevalmistustöid, nagu lubade saamine ja teostatavusuuringud, ei peeta tööde alustamiseks;

²³ Vt nõukogu 25. juuni 2009. aasta määruse (EÜ) nr 723/2009 (Euroopa teadusuuringute infrastruktuuri konsortsiumi (ERIC) käsitleva ühenduse õigusliku raamistiku kohta, ELT L 206, 8.8.2009, lk 1) artikli 2 punkt a.

²⁴ Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratlemise kohta, ELT L 124, 20.5.2003, lk 36.

(kk) „**materiaalne vara**“ – maad, hooneid, tehaseid, masinaid ja seadmeid hõlmav vara;

(ll) „**tehnoloogiataristu**“ – rajatised, seadmed, võimed ja nendega seotud tugiteenused, mis on vajalikud tehnoloogia arendamiseks, katsetamiseks ja laiendamiseks, et jõuda rakendusuringute ja tootearenduse kaudu laboris valideerimiselt töökeskkonnale vastava valideerimiseni, ning mille kasutajad on peamiselt ettevõtjad, sealhulgas VKEd, kes otsivad tuge innovaatilise tehnoloogia arendamiseks ja kasutuselevõtuks, et arendada uusi tooteid, protsesse ja teenuseid, tagades samal ajal teostatavuse ja õigusnormide järgimise²⁵.

2. RIIGIABI ALUSLEPINGU ARTIKLI 107 LÕIKE 1 TÄHENDUSES

18. Üldiselt käsitatakse riigiabina aluslepingu artikli 107 lõike 1 kriteeriumidele vastavat meedet. Komisjoni eraldi teatises²⁶ riigiabi mõiste kohta selgitatakse, mida komisjon üldiselt riigiabi mõiste all silmas peab, käesolevas alajaotuses käsitletakse aga tüüpilisi olukordi, mis võivad tekkida teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas, ilma et see piiraks Euroopa Liidu Kohtu tõlgendusi.

2.1. Teadusorganisatsioonid ja teadmisi levitavad organisatsioonid ning teadustaristud riigiabi saajatena

19. Teadusorganisatsioon ja teadmisi levitav organisatsioon (edaspidi „teadusasutus“) ja teadustaristu on riigiabi saaja, kui selle rahastamine riiklikest vahenditest vastab kõikidele aluslepingu artikli 107 lõike 1 tingimustele. Vastavalt komisjoni teatisele riigiabi mõiste kohta ja kooskõlas Euroopa Kohtu kohtupraktikaga peab abisaaja olema käsitletav ettevõtjana, kuid see käsitlus ei sõltu tema õiguslikust seisundist, see tähendab sellest, kas ta on avalik-õiguslik või eraõiguslik, ega tema majanduslikust laadist, see tähendab sellest, kas ta taotleb kasumit või mitte. Ettevõtjana käsitamiseks on otsustav see, kas abisaaja tegeleb majandustegevusega, mis seisneb toodete ja teenuste pakkumises teataval turul²⁷.

2.1.1. Mittemajandusliku tegevuse riiklik rahastamine

20. Juhul kui sama üksus tegeleb nii majandustegevuse kui ka mittemajandusliku tegevusega, ei kuulu mittemajandusliku tegevuse riiklik rahastamine aluslepingu artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse tingimusel, et neid tegevusliike ning nende kulusid, rahastamist ja tuluseid on võimalik selgelt eristada, nii et majandustegevuse ristsubsideerimine on välistatud. Kulude, rahastamise ja tulude nõuetekohast eristamist võib tõendada asjaomase üksuse raamatupidamise aastaaruanne.

21. Komisjon leiab, et järgmised tegevusalad on üldiselt mittemajanduslikud:

(a) teadusasutuste ja -taristute esmane tegevus, eelkõige:

²⁵ Vt komisjoni talituste töödokument „Technology Infrastructures“ (Tehnoloogiataristud), SWD(2019) 158 final, 8.4.2019.

²⁶ Euroopa Komisjon, „Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses“, ELT C 262, 19.7.2016, lk 1.

²⁷ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. juuni 1987, komisjon vs. Itaalia, C-118/85, ECLI:EU:C:1987:283, punkt 7; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 18. juuni 1998, komisjon vs. Itaalia, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, punkt 36; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. veebruar 2002, Wouters jt, C-309/99, ECLI:EU:C:2002:98, punkt 46.

- (i) koolitus töötajate oskuste suurendamiseks ja parandamiseks. Vastavalt kohtupraktikale²⁸ ja komisjoni varasematele otsustele²⁹ ning nagu on teatistes riigiabi mõiste kohta ja teatistes üldist majandushuvi pakkuvate teenuste kohta³⁰ selgitatud, käsitatakse riikliku haridussüsteemi raames korraldatud ning riigi järelevalve all olevat ja valdavalt või täielikult riigi rahastatud riiklikku haridusteenust mittemajandusliku tegevusena;³¹
 - (ii) sõltumatu teadus- ja arendustegevus teadmiste suurendamiseks ja arusaamise parandamiseks, sealhulgas teadus- ja arenduskoostöö, kui teadusasutus või teadustaristu on kaasatud tõhusasse koostöösse;³²
 - (iii) uurimistulemuste laialdane levitamine mitteeeksklusiiivsel ja mittediskrimineerival alusel, näiteks õpetamise, avatud juurdepääsuga andmebaaside ja publikatsioonide või avatud lähtekoodiga tarkvara abil;
 - (b) teadmussiirde alane tegevus, kui sellega tegeleb teadusasutus või -taristu (sealhulgas nende osakonnad või tütarettevõttjad) või seda tehakse koos teiste selliste üksustega või nende nimel ning kui kogu sellest tegevusest saadav kasum investeeritakse taas teadusasutuse või -taristu esmasesse tegevusse. Nende tegevusalade mittemajanduslikku iseloomu ei muuda see, kui vastavaid teenuseid ostetakse avatud hankemenetluse raames kolmandatelt isikutelt.
22. Juhul kui teadusasutust või -taristut kasutatakse nii majandustegevuseks kui ka mittemajanduslikuks tegevuseks, kohaldatakse riigiabi eeskirju riikliku rahastamise suhtes üksnes ulatuses, milles rahastamine katab majandustegevusega seotud kulusid³³. Juhul kui teadusasutust või -taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajanduslikuks tegevuseks, võib selle rahastamine jääda tervikuna välja riigiabi eeskirjade kohaldamisalast,³⁴ kui majandustegevus jääb selgelt kõrvaltegevuseks, s.o tegevuseks, mis on otseselt seotud teadusasutuse või -taristu toimimisega ja selleks vajalik või lahutamatult seotud asutuse või taristu peamise mittemajandusliku tegevusega ning mille maht on piiratud. Käesoleva raamistiku tähenduses käsitleb komisjon sellisena olukorda, kus majandustegevuses kasutatakse täpselt samu sisendeid (nt materjalid, seadmed, tööjõud ja põhivara) kui mittemajandusliku tegevuse jaoks ning igal aastal eraldatakse sellise majandustegevuse jaoks kõige rohkem 20 % asjaomase üksuse üldisest aastasest tegevusmahust. Majandustegevuse kõrvalise iseloomu järelevalvet

²⁸ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. september 1988, Humbel ja Edel, C-263/86, ECLI:EU:C:1988:451, punktid 9–10, 15–18; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 7. detsember 1993, Wirth, C-109/92, ECLI:EU:C:1993:916, punkt 15.

²⁹ Vt nt NN54/2006 (Prerovi logistikakolledž) ja N 343/2008 (üksikabi Nyíregyháza kolledžile Partiumi teadmuskeskuse arendamiseks).

³⁰ Vt komisjoni teatis Euroopa riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes, ELT C 8, 11.1.2012, lk 4, punktid 26–29.

³¹ Koolitusabi käsitlevate riigiabi eeskirjade mõistes ei käsitata töötajate koolitust teadusasutuste esmase mittemajandusliku tegevusena.

³² Teadus- ja arendusteenuste osutamist ning ettevõtjate jaoks teadus- ja arendustegevusega tegelemist ei käsitata sõltumatu teadus- ja arendustegevusena.

³³ Kui teadusasutust või -taristut rahastatakse nii avalikust kui ka erasektorist, leiab komisjon selle olevat niimoodi juhul, kui asjaomasele üksusele eraldatud riiklikud vahendid ületavad teatava arvestusperioodi jooksul mittemajandusliku tegevusega seotud kulusid sellel perioodil.

³⁴ Sest teadlased saavad majandusliku kõrvaltegevusega tegeledes paremaid ja suuremaid kogemusi ja teadmisi, mida saab kasutada teadusasutuse või -taristu mittemajanduslikus põhitegevuses ühiskonna hüvanguks laiemalt.

kohaldatakse vähemalt kümme aastat alates teadusasutuse või -taristu tegevuse algusest. Kui teadustaristu või teadusasutus suurendab oma majandustegevust nii, et seda ei saa pidada kõrvaltegevuseks, kohaldatakse kogu majandustegevuse avaliku sektori poolse rahastamise suhtes riigiabi eeskirju.

2.1.2. Teadusasutuste ja -taristute majandustegevuse riiklik rahastamine

23. Kui teadusasutus või -taristu tegeleb majandustegevusega, näiteks üürib seadmeid või laboreid ettevõtjatele, osutab neile teenuseid või teeb lepingulisi teadusuuringuid, käsitatakse sellise majandustegevuse riiklikku rahastamist üldiselt riigiabina, ilma et see piiraks punkti 22 kohaldamist.
24. Komisjon ei käsita teadusasutust või -taristut siiski riigiabi saajana, kui see üksnes vahendab lõplikele abisaajatele riiklikku rahastamist ja sellest saadavaid eeliseid. Sellega on üldiselt tegemist siis, kui
- (a) nii riiklik rahastamine kui ka sellest saadavad eelised on mõõdetavad ja tõendatavad ning on olemas asjakohane mehhanism, mis tagab nende täieliku edasiandmise lõplikele abisaajatele, näiteks madalamate hindade kaudu, ja
 - (b) vahendaja ei saa mingeid täiendavaid eeliseid, kuna ta on valitud avatud hankemenetluse teel või kuna riiklik rahastamine on kättesaadav kõikidele üksustele, kes vastavad vajalikele objektiivsetele tingimustele, nii et tarbijatel kui lõplikel abisaajatel on õigus saada samaväärseid teenuseid mis tahes asjaomaselt vahendajalt.
25. Kui punkti 24 tingimused on täidetud, kohaldatakse riigiabi eeskirju lõplike abisaajate tasandil.

2.2. Riiklikult rahastatavate teadusorganisatsioonide ja teadmisi levitavate organisatsioonide ning teadustaristute kaudu ettevõtjale antav kaudne riigiabi

26. Küsimusele, kas ja millistel tingimustel saab ettevõtja teadusasutuse või -taristu tehtavate lepinguliste teadusuuringute või osutatavate teadusteenuste korral või teadusasutuse või -taristuga tehtava koostöö korral eelise aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, tuleb vastata riigiabi üldpõhimõtete alusel. Nagu teatistes riigiabi mõiste kohta on selgitatud, tuleb selleks eelkõige hinnata, kas teadusasutuse või -taristu tegevust saab pidada riigi tegevuseks³⁵.

2.2.1. Ettevõtja nimel tehtav teadustegevus (lepingulised teadusuuringud või teadusteenused)

27. Juhul kui teadusasutust või -taristut kasutatakse selleks, et teha lepingulisi teadusuuringuid või osutada teadusteenust ettevõtjale, kes tavaliselt määrab kindlaks lepingu tingimused, omab teadusuuringute tulemusi ja kannab ebaõnnestumise riski, siis üldiselt ei anta riigiabi ettevõtjale edasi, kui teadusasutus või -taristu saab oma teenuste eest piisavat tasu, eriti juhul, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:
- (a) teadusasutus või -taristu osutab oma teadusteenust või teeb lepingulisi teadusuuringuid turuhinnaga³⁶ või

³⁵ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 16. mai 2002, Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, ECLI:EU:C:2002:294, punkt 24.

³⁶ Juhul kui teadusasutus või -taristu osutab teatavat teadusteenust või teeb lepingulist teadusuuringut konkreetse ettevõtja jaoks esimest korda, katseliselt ja selgelt piiritletud aja jooksul, käsitab komisjon makstud tasu

- (b) turuhinna puudumisel osutab teadusasutus või -taristu oma teadusteenust või teeb lepingulisi teadusuuringuid hinnaga, mis
 - kajastab teenuse kogukulusid ja tavaliselt sisaldab marginaali, mis on kehtestatud asjaomast teenust hõlmavas sektoris ettevõtjate poolt tavapäraselt kohaldatavate marginaalide alusel, või
 - lepitakse kokku turutingimustel peetud läbirääkimistel, kusjuures teadusasutus või -taristu kui teenuse osutaja peab läbirääkimisi lepingu sõlmimise hetkel maksimaalse ja vähemalt tema piirkulusid katva majandusliku kasu saamiseks.
28. Juhul kui intellektuaalomandi õiguste omandiõigus või kasutusõigus jääb teadusasutusele või -taristule, võib nende õiguste turuväärtuse asjaomaste teenuste eest makstavast hinnast maha arvata.
- 2.2.2. *Koostöö ettevõtjaga*
29. Projekti loetakse teostatuks tõhusa koostöö kaudu, kui vähemalt kaks sõltumatut poolt püüavad saavutada ühist eesmärki, kasutades tööjaotust, osalevad ühiselt projekti ulatuse määratlemises, selle kavandamises ja elluviimises ning jagavad selle rahalisi, tehnoloogilisi, teaduslikke ja muid riske, samuti selle tulemusi. Üks pool või mitu poolt võivad kanda kõik projekti kulud ja sellega vähendada teiste poolte jaoks projekti finantsriske. Koostööprojekti tingimused, eelkõige kulude, riskide ja tulemuste jagamine, tulemuste levitamine ning intellektuaalomandi õiguste kasutamine ja jaotamine, tuleb kokku leppida enne projekti algust³⁷. Lepingulisi teadusuuringuid ja teadusteenuseid ei käsitata koostööna.
30. Juhul kui ettevõtja ja teadusasutus või -taristu teostavad koostööprojekte ühiselt, leiab komisjon, et osalevad ettevõtjad ei saa soodsatest koostöötingimustest³⁸ tulenevalt nimetatud üksuste kaudu kaudset riigiabi, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:
- (a) osalev ettevõtja kannab kõik projekti kulud või
 - (b) koostöö tulemusi, millega ei kaasne intellektuaalomandi õigusi, võib laialdaselt levitada ning teadusasutuse või -taristu tegevuse tulemusena tekkivad intellektuaalomandi õigused antakse täielikult sellele üksusele või
 - (c) kõik projekti tulemusena tekkivad intellektuaalomandi õigused ja nendega seotud kasutusõigused jagatakse eri koostööpartnerite vahel viisil, mis kajastab asjakohaselt nende tööpakette, sissemakseid ja huve, või
 - (d) teadusasutusele või -taristule makstakse tema tegevuse tulemusena tekkinud intellektuaalomandi õiguste eest turuhinnale vastavat tasu, kui ta annab need osalevale ettevõtjale või kui osalev ettevõtja saab neile juurdepääsuõiguse. Tasust võib maha arvata osaleva ettevõtja poolt teadusasutuse või -taristu tegevuse (mille

üldiselt turuhinnana, kui see teadusteenus või lepinguline teadusuuring on ainulaadne ja asjaomase turu puudumist saab tõendada.

³⁷ See ei hõlma selgeid lepinguid tekkivate intellektuaalomandi õiguste turuväärtuse ja projekti tehtavate sissemaksete väärtuse kohta.

³⁸ Sealhulgas materjali üleandmise lepingute kujul, mille kohaselt teadusasutus või -taristu annab materjalid ettevõtjale üle saaja enda teadus- ja arendustegevuseks.

tulemusena asjaomased intellektuaalomandi õigused tekkisid) kulude katteks tehtud rahalise või mitterahalise sissemakse väärtuse absoluutsumma.

31. Punkti 31 alapunkti d kohaldamisel loeb komisjon tasu turuhinnale vastavaks, kui see võimaldab asjaomasel teadusasutusel või -taristul saada kõnealustest õigustest kogu majandusliku tulu ja täidetud on üks järgmistest tingimustest:
- (a) tasu suurus on kindlaks määratud konkurentsil põhineva avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva müügitehingu tulemusena või
 - (b) sõltumatu ekspert kinnitab oma hinnangu põhjal, et tasu summa on vähemalt võrdne turuhinnaga, või
 - (c) teadusasutus või -taristu kui müüja tõendab, et ta on tegelikult pidanud tasu üle turutingimustel läbirääkimisi lepingu sõlmimise hetkel maksimaalse majandusliku kasu saamiseks, võttes samal ajal arvesse oma põhikirjalisi eesmärgi, või
 - (d) juhtudel, kus koostööleping annab koostöös osalevale ettevõtjale koostöös osaleva teadusasutuse või -taristu tegevuse tulemusena tekkivate intellektuaalomandi õiguste suhtes eesõiguse, on teadusasutusel või -taristul vastastikune õigus küsida kolmandatelt isikutelt majanduslikult soodsamaid pakkumisi, nii et koostöös osalev ettevõtja peab oma pakkumist vastavalt kohandama.
32. Kui ükski punktis 31 esitatud tingimus ei ole täidetud, käsitatakse teadusasutuse või -taristu panust projekti täies ulatuses koostöös osalevale ettevõtjale antud eelisena, mille suhtes kohaldatakse tavalisi riigiabi eeskirju.

2.3. Teadus- ja arendusteenuste avalikud hanked

33. Avaliku sektori hankijad võivad ettevõtjalt osta teadus- ja arendusteenuseid nii ainuõigusliku väljatöötamise kui ka kommertskasutusele eelnevate hangete kaudu³⁹.
34. Kui avatud riigihankemenetlus teostatakse vastavalt kohaldatavatele direktiividele,⁴⁰ leiab komisjon üldiselt, et asjaomaseid teadusteenuseid osutav ettevõtja ei saa aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabi⁴¹.
35. Kõigil muudel juhtudel, sealhulgas kommertskasutusele eelneva hanke puhul, leiab komisjon, et ettevõtjale ei anta riigiabi, kui asjaomaste teenuste eest makstav hind kajastab täielikult avaliku sektori hankija saadava kasu turuväärtust ja osaleva teenusepakkuja võetud riske, eriti juhul, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

³⁹ Vt komisjoni teatis „Kommertskasutusele eelnevad hanked: innovatsiooni kiirendamine jätkusuutlike ja kõrge kvaliteediliste avalike teenuste tagamiseks Euroopas“ (KOM(2007) 799 lõplik, 14.12.2007) ja selle juurde kuuluv komisjoni talituste töödokument.

⁴⁰ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65), artikkel 27, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243), artikkel 45. Ka piiratud menetluse puhul direktiivi 2014/24/EL artikli 28 ja direktiivi 2014/25/EL artikli 46 tähenduses ei ole komisjoni käsituses antud ettevõtjatele riigiabi, välja arvatud juhul, kui huvitatud ettevõtjaid ilma mõjuva põhjuseta takistatakse pakkumismenetluses osalemast.

⁴¹ Samasuguse juhtumiga on tegemist ka siis, kui avaliku sektori hankijad hangivad innovaatilisi lahendusi, mis on töötatud välja varasema teadus- ja arendustegevuse alase hanke tulemusena, või teadus- ja arendustegevusega mitteseotud kaupu või teenuseid, mille toimivus tuleb viia tasemele, mis eeldab toote-, protsessi- või organisatsioonininnovatsiooni.

- (a) valikumenetlus on avatud, läbipaistev ja mittediskrimineeriv ning põhineb objektiivsetel kvalifitseerimistingimustel ja hindamiskriteeriumidel, mis on kindlaks määratud enne pakkumismenetlust,
- (b) kavandatud lepingud, milles kirjeldatakse kõiki poolte õigusi ja kohustusi, sealhulgas seoses intellektuaalomandi õigustega, tehakse kättesaadavaks kõikidele huvitatud pakkujatele enne pakkumismenetlust,
- (c) hankemenetlus ei taga ühelegi osalevale pakkujale sooduskohtlemist avaliku sektori hankijale asjaomases liikmesriigis lõpptoodete või -teenuste kaubanduslikus mahus pakkumisel⁴² ja
- (d) on täidetud üks järgmistest tingimustest:
 - kõiki tulemusi, millega ei kaasne intellektuaalomandi õigusi, võib näiteks avaldamise, õpetamise või standardiorganisatsioonide tegevuses osalemise kaudu laialdaselt levitada viisil, mis võimaldab muudel ettevõtjatel neid korrata, ja kõik intellektuaalomandi õigused antakse täielikult üle avaliku sektori hankijale või
 - iga teenuseosutaja, kellele antakse üle tulemused, millega kaasnevad intellektuaalomandi õigused, on kohustatud andma avaliku sektori hankijale neile tulemustele tasuta piiramatu juurdepääsu ning andma kolmandatele isikutele neile tulemustele juurdepääsu turutingimustel, näiteks lihtlitsentside kaudu.

36. Juhul kui punktis 35 sätestatud tingimused ei ole täidetud, võib liikmesriik avaliku sektori hankija ja ettevõtja vahelise lepingu tingimusi individuaalselt hinnata, kuid see ei piira üldist kohustust teatada teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavast abist vastavalt aluslepingu artikli 108 lõikele 3.

3. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSEKS NING INNOVATSIOONIKS ANTAVA ABI KOKKUSOBIVUSE HINDAMINE

- 37. Aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel võib komisjon pidada siseturuga kokkusobivaks riigiabi Euroopa Liidus teatud majandustegevuse arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega.
- 38. Käesolevas alajaotuses selgitab komisjon, kuidas ta kohaldab kokkusobivuse hindamise põhimõtteid, ja esitab eritingimused abikavadele ning lisatingimused teatamisele kuuluvale üksikabile, kui see on asjakohane.
- 39. Selleks et hinnata, kas teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavat riigiabi võib pidada siseturuga kokkusobivaks, teeb komisjon kindlaks, kas abimeede soodustab teatava majandustegevuse arengut ja kas see mõjutab ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega.
- 40. Punktis 39 nimetatud hindamisel võtab komisjon arvesse järgmisi aspekte.

⁴² Ilma et see piiraks ainulaadsete või spetsialiseeritud toodete või teenuste väljatöötamisel ja hilisemal ostmisel kohaldatavat korda.

a) Esimene tingimus: teadus- ja arendustegevuseks antav abi soodustab mõne majandustegevuse arengut

- (i) *majandustegevuse kindlakstegemine* (punkt 3.1.1);
- (ii) *ergutav mõju*: hindamine, kas abi muudab asjaomase ettevõtja või asjaomaste ettevõtjate käitumist nii, et nad hakkavad tegelema lisategevusalaga, millega nad ilma abita ei tegeleks või tegeleksid piiratult või muul viisil või muus kohas (punkt 3.1.2);
- (iii) *abi ei ole vastuolus liidu õiguse asjakohaste sätete ega põhimõtetega* (punkt 3.1.3).

b) Teine tingimus: teadus- ja arendustegevuseks antav abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega

- (i) *vajadus riigi sekkumiseks*: abimeede peab tooma kaasa olulise paranemise, mida turg ise ei suuda saavutada, näiteks kõrvaldades turutõrke või lahendades võrdsete võimaluste või ühtekuuluvusega seotud probleemi, kui see on vajalik (punkt 3.2.1);
- (ii) *abimeetme asjakohasus*: kavandatud abimeede peab olema sobiv poliitikavahend majandustegevuse arengu soodustamiseks (punkt 3.2.2);
- (iii) *abi proportsionaalsus (minimaalne abi)*: abi summa ja osakaal peavad piirduma miinimumiga, mis on vajalik selleks, et ajendada asjaomast ettevõtjat või asjaomaseid ettevõtjaid tegema lisainvesteeringut või hakkama tegelema lisategevusalaga (punkt 3.2.3);
- (iv) *abi läbipaistvus*: liikmesriikidel, komisjonil, ettevõtjatel ja üldsusel peab olema hea juurdepääs kõikidele asjaomastele õigusaktidele ja nende alusel antavat abi käsitlevale teabele (punkt 3.2.4);
- (v) *teadus- ja arendustegevuseks ja innovatsiooniks antava abi võimalik kahjulik mõju konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele peab olema võimalikult väike või puuduma* (punkt 3.2.5);
- (vi) *abi positiivse ja negatiivse mõju suhe* (punkt 3.2.6).

3.1. Esimene tingimus: teadus- ja arendustegevuseks antav abi soodustab mõne majandustegevuse arengut

3.1.1. Toetatava majandustegevuse kindlakstegemine

41. Komisjon hindab liikmesriigi antud teabe põhjal, millist majandustegevust teatatud meetmega toetatakse.

3.1.2. Ergutav mõju

3.1.2.1. Üldtingimused

42. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavat abi saab pidada siseturuga kokkusobivaks juhul, kui abil on ergutav mõju. Komisjon on seisukohal, et ergutava mõjuta abi ei soodusta majandustegevuse arengut.
43. Ergutav mõju esineb juhul, kui abi muudab ettevõtja käitumist nii, et ta hakkab tegelema lisategevusalaga, millega ta ilma abita ei tegeleks või tegeleks piiratult või muul viisil.

Abiga ei tohi siiski subsideerida tegevuse kulusid, mida ettevõtja niigi kannaks, ega hüvitada majandustegevuse tavalist äririski⁴³.

44. Komisjon ei pea abi abisaaja jaoks ergutavaks siis, kui teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seonduvat tööd⁴⁴ on alustatud juba enne abisaaja abitaotluse esitamist riigi ametiasutusele⁴⁵. Kui tööde alustamine on leidnud aset enne abisaaja abitaotluse esitamist riigi ametiasutusele, ei ole projekt abikõlblik.
45. Abitaotlus peab sisaldama vähemalt taotleja nime ja suurust, projekti kirjeldust (sh asukoht ning algus- ja lõppkuupäev), projekti teostamiseks vajaliku riikliku toetuse summat ja abikõlblike kulude loetelu.
46. Kui fiskaalmeetmed kujutavad endast riigiabi, võib komisjon otsustada liikmesriikide esitatud hindamisuuringute⁴⁶ põhjal, et meetmetel on ergutav mõju, kuna need ergutavad ettevõtjaid tegema suuremaid kulutusi teadus- ja arendustegevusele ning innovatsioonile.

3.1.2.2. Üksikabi andmisel kohaldatavad lisatingimused

47. Teatamisele kuuluva üksikabi puhul peavad liikmesriigid komisjonile tõendama, et abil on ergutav mõju, ja esitama selleks selged tõendid, mis näitavad abi positiivset mõju ettevõtja otsusele tegeleda teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga, millega ta vastasel juhul ei tegeleks. Selleks et võimaldada komisjonil asjaomast abimeedet põhjalikult hinnata, peab asjaomane liikmesriik esitama teabe abi saava projekti kohta ning võimaluse korral kirjeldama põhjalikult ka seda, mis oleks toimunud või oleks põhjendatud eelduste kohaselt võinud toimuda abi mitteandmise korral (st esitama vastupidise stsenaariumi). Vastupidine stsenaarium võib seisneda alternatiivse projekti puudumises või selgelt määratletud ja piisavalt prognoositavas alternatiivprojektis, mida abisaaja oma sisemises otsusetegemises kaalub, ning see võib olla seotud alternatiivprojektiga, mis osaliselt või täielikult rakendatakse väljaspool Euroopa Liitu.
48. Komisjon võtab oma analüüsis arvesse järgmisi aspekte:
 - (i) **kavandatud muutuse kirjeldus:** üksikasjalikult tuleb kirjeldada käitumise muutust, mida riigiabiga tahetakse saavutada (uue projekti algatamine, projekti suuruse või ulatuse laiendamine või kiirem teostamine);
 - (ii) **vastupidise stsenaariumi analüüs:** käitumise muutuse kindlakstegemiseks tuleb võrrelda kavandatava tegevuse eeldatavat tulemust ja ulatust abi andmise ja mitteandmise korral. Stsenaariumide erinevus näitab abimeetme toimet ja ergutavat mõju;

⁴³ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. juuni 2013, HGA jt vs. komisjon, liidetud kohtuasjad C-630/11 P–C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387.

⁴⁴ Kui abitaotlus hõlmab abi teadus- ja arendusprojekti jaoks, ei välista see tingimus potentsiaalse abisaaja eelnevaid teostatavusuuringuid, mida riigiabitaotlus ei hõlma.

⁴⁵ Abi puhul projektile või tegevusele, mida teostatakse mitmes järjestikuses etapis, mille suhtes võidakse kohaldada eraldi abi andmise korda, tähendab see, et tööde alustamine ei tohi eelneeda esimese abitaotluse esitamisele. Automaatsete fiskaalmeetmete abikava alusel antava abi korral tähendab see, et selline kava peab olema vastu võetud ja jõustatud enne abi saava projekti või tegevusega seotud tööde alustamist.

⁴⁶ Liikmesriikidelt eeldatakse oma fiskaalmeetmete ergutava mõju hinnangute esitamist, kuigi äsja kehtestatud meetmete puhul ei pruugi eelhindamine olla võimalik (seega peaks järeelhindamiseks kavandatud või ettenähtud metoodika üldiselt olema selliste meetmete kavandamise lahutamatu osa). Kui hindamisuuringuid ei ole tehtud, võib fiskaalsete abimeetmete ergutavat mõju eeldada üksnes täiendavate meetmete korral.

- (iii) **tulusus:** kui projekt või investeering iseenesest ei ole ettevõtja jaoks kasumlik, kuid toob olulist kasu ühiskonnale, on abil tõenäolisemalt ergutav mõju;
 - (iv) **investeeringute summa ja rahavoogude ajakava:** suurt alginvesteeringut, väikest saadavat rahavoogu ning rahavoogude märkimisväärsse osa tekkimist väga kauges tulevikus või väga ebakindlal viisil peetakse ergutava mõju hindamisel positiivseteks elementideks;
 - (v) **kaasnev riskitase:** riski hindamisel võetakse eelkõige arvesse investeeringu pöördumatust, ärilise ebaõnnestumise tõenäosust ning ohtu, et projekti tootlikkus on oodatust väiksem, projektil on abisaaja muid tegevusi kahjustav mõju ja projekti kulude tõttu väheneb ettevõtja finantssuutlikkus.
49. Liikmesriike kutsutakse eelkõige üles kasutama juhatuse dokumente, riskianalüüse, finantsaruandeid, äriplaane, eksperdiarvamusi ja muid hinnatava projektiga seotud uuringuid. Ergutavat mõju võivad liikmesriikidel aidata tõendada dokumendid, mis sisaldavad teavet nõudlus-, kulu- ja finantsprognoside kohta, investeerimiskomisjonile esitatavad dokumendid, milles kirjeldatakse üksikasjalikult eri investeerimisstsenaariume, või finantsasutustele esitatavad dokumendid.
50. Selleks et tagada ergutava mõju objektiivne kindlaksmääramine, võib komisjon hindamisel võrrelda konkreetset ettevõtjat käsitlevat teavet andmetega tegevusala kohta, millel abisaaja tegutseb. Eelkõige peaksid liikmesriigid võimaluse korral esitama majandussektorit käsitleva teabe, mis tõendab, et abisaaja vastupidine stsenaarium, nõutav kasumlikkus ja oodatavad rahavood on põhjendatud.
51. Kasumlikkust saab sel otstarbel hinnata meetoditega, mida abi saav ettevõtja tõendatavalt kasutab või mida üldiselt kasutatakse asjaomasel tegevusalal; need võivad olla projekti nüüdispuhasväärtuse⁴⁷ hindamise meetod, sisemise tulumäära⁴⁸ hindamise meetod või kasutatud kapitali keskmise tasuvuse hindamise meetod.
52. Piiriülese teadus- ja arendustegevuse, teadus- ja tehnoloogiataristute ning innovatsiooniklastrite jaoks antava investeeringutoetuse puhul peab komisjon piiriülest koostööd soodustavaid või rohkem kui ühe liikmesriigi rahastatavaid investeeringuid abi ergutavat mõju suurendada võivaks teguriks, sest on väga tõenäoline, et selline abi ergutab suurema või ulatuslikuma projektina teostuvat teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni või kiirendab projekti või et projekti kogukulud on suuremad (vt põhjendus 139 allpool), sest tegevuse eesmärk on suurem nõudlus võrreldes projektiga, mis on suunatud üksnes riigisiseste vajaduste rahuldamisele.
53. Seetõttu ei peeta abi siseturuga kokkusobivaks siis, kui ilmneb, et sama tegevust saaks teostada ja teostataks ka ilma abita.

⁴⁷ Projekti nüüdispuhasväärtus on investeeringu eluea jooksul tekkivate positiivsete ja negatiivsete rahavoogude vahe, mis diskonteeritakse (kapitalikulu alusel) nüüdisväärtuseni.

⁴⁸ Sisemine tulumäär ei põhine konkreetse aasta raamatupidamislikul tulul, vaid selles võetakse arvesse tulevasi rahavooge, mida investor loodab saada kogu investeeringu eluea jooksul. See määratletakse diskontomäärana, mille puhul rahavoogude jada nüüdispuhasväärtus võrdub nulliga.

3.1.3. Asjakohast liidu õigust ei rikuta

54. Kui riigiabi meetmest, sellega seotud tingimustest (sh selle rahastamise meetod, kui see meetod on meetme lahutamatu osa) või rahastatavast tegevusest tuleneks asjakohase liidu õiguse rikkumine, ei saa sellist abi pidada siseturuga kokkusobivaks⁴⁹.
55. Komisjon võtab üksikabi siseturuga kokkusobivust hinnates arvesse eelkõige aluslepingu artikli 101 või 102 alusel algatatud rikkumismenetlusi, mis võivad olla abisaajaga seotud ning aluslepingu artikli 107 lõike 3 kohase hindamise jaoks olulised⁵⁰.

3.2. Teine tingimus: teadus- ja arendustegevuseks antav abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega

56. Aluslepingu artikli 107 lõike 3 punkti c kohaselt võib pidada siseturuga kokkusobivaks abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kuid ainult juhul, „kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega“.
57. Selle hindamine, kas siseturule avaldatakse negatiivset mõju, hõlmab eri majanduslike ja ühiskondlike aspektide hindamist. Käesolevas alajaotuses kirjeldatakse meetodit, mille kohaselt komisjon kasutab oma kaalutusõigust kokkusobivushindamise teise tingimuse kohasel hindamisel, mida on nimetatud punkti 40 alapunktis b.
58. Iga abimeede moonutab juba oma olemuselt konkurentsi ja mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust. Selleks aga, et hinnata, kas abi moonutav mõju on võimalikult väike, kontrollib komisjon, kas abi on vajalik, asjakohane, proportsionaalne ja läbipaistev.
59. Seejärel hindab komisjon asjaomase teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi moonutavat mõju konkurentsile ja kaubandustingimustele. Täpsemalt võib teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas antav abi põhjustada kindla tooteturu moonutamist ja asukohaga seotud mõju. Seejärel võrdleb komisjon abi positiivset mõju selle negatiivse mõjuga konkurentsile ja kaubandusele. Kui positiivne mõju on negatiivsest suurem, peab komisjon abi kokkusobivaks.

3.2.1. Vajadus riigi sekkumiseks

60. Riigiabimeede peab olema suunatud olukorrale, kus abi saab tuua kaasa olulise arengu, mida turg ise ei suuda saavutada, näiteks kõrvaldada asjaomast teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud tegevust või investeeringut takistava turutõrke.

3.2.1.1. Üldtingimused

61. Riigiabi võib olla vajalik teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni hoogustamiseks juhul, kui turg iseseisvalt ei suuda anda tõhusat tulemust. Selleks et hinnata, kas riigiabi aitab tegelikult saavutada kavandatud eesmärgi, tuleb kõigepealt kindlaks teha

⁴⁹ Vt nt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. september 2000, Saksamaa vs. komisjon, C-156/98, ECLI:EU:C:2000:467, punkt 78; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2008, Société Régie Networks vs. Direction de contrôle fiscal Rhône-Alpes Bourgogne, C-333/07, ECLI:EU:C:2008:764, punktid 94–116; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2020, Austria vs. komisjon, C-594/18 P, ECLI:EU:C:2020:742, punkt 44; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. oktoober 2010, Nuova Agricast ja Cofra vs. komisjon, C-67/09 P, ECLI:EU:C:2010:607, punkt 51.

⁵⁰ Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. juuni 1993, Matra vs. komisjon, C-225/91, ECLI:EU:C:1993:239, punkt 42.

lahendamist vajav probleem. Riigiabi peaks olema suunatud olukorrale, kus see saab tuua kaasa olulise arengu, mida turg iseseisvalt ei suudaks saavutada. Liikmesriigid peaksid selgitama, kuidas abimeede saab tegelikult leevendada kindlakstehtud turutõrkeid, mille tõttu turg ise ei suuda asjaomast teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud tegevust või investeeringut teha.

62. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon toimub rea tegevuste kaudu, mis tavaliselt eelnevad tooteturgudele ning milles kasutatakse olemasolevat potentsiaali uute või täiustatud toodete, teenuste ja protsesside väljatöötamiseks kas samade või täiesti uute tooteturgude jaoks, soodustades ühtlasi majanduskasvu, aidates kaasa territoriaalsele või sotsiaalsele ühtekuuluvusele või edendades üldist tarbijahuvi. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni olemasolevat potentsiaali arvesse võttes võivad turutõrked siiski takistada optimaalse tulemuse saavutamist ja viia ebapiisava tulemuseni järgmistel põhjustel:

- (i) **positiivne välismõju või teadmiste levik:** teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon toob ühiskonnale tihti kasu positiivse ülekanduva mõju näol, milleks on näiteks teadmiste levik või paremad võimalused muudele ettevõtjatele täiendavate toodete ja teenuste väljatöötamiseks. Turutingimustes ei pruugi paljude projektide tulusus siiski hoolimata nende ühiskondlikust kasust erasektori jaoks atraktiivne olla, sest kasumit taotlevad ettevõtjad ei pea teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga tegelemise määra üle otsustamisel oma tegevusest saadavat kasu enda jaoks piisavaks. Seega võib riigiabi aidata rakendada projekte, mis toovad üldist ühiskondlikku ja majanduslikku kasu ning mida vastasel juhul ei teostataks.

Igasugune teadus- ja arendustegevusest ning innovatsioonist saadav kasu ei ole siiski välismõju ning ainuüksi välismõju olemasolu ei tähenda automaatselt, et riigiabi on siseturuga kokkusobiv. Üldiselt on tarbijad valmis maksma uutest toodetest ja teenustest saadava otsese kasu eest, ettevõtjad seevastu saavad oma investeeringust kasu muude olemasolevate vahendite, näiteks intellektuaalomandi õiguste kaudu. Mõnikord on sellised vahendid siiski puudulikud ja säilib teatav turutõrge, mida saab kõrvaldada riigiabiga. Alusuuringute puhul väidetakse näiteks tihti, et teiste isikute juurdepääsu teatava tegevuse tulemustele võib olla keeruline välistada ja seetõttu võivad need tulemused omandada avaliku hüve iseloomu. Teisalt saab spetsiifilisemaid tootmisega seotud teadmisi sageli hästi kaitsta näiteks patentide abil, mis võimaldavad leiutajal saada leiutisest suuremat tulu;

- (ii) **puudulik ja ühekülgne teave:** teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni iseloomustab suur ebakindlus. Teatavatel asjaoludel võib puuduliku ja ühekülgsel teabe tõttu juhtuda, et erainvestorid ei taha rahastada väärtuslikke projekte ning kõrge kvalifikatsiooniga töötajad ei ole teadlikud töövõimalustest innovaatilistes ettevõtetes. Sellest tulenevalt ei pruugi inimressurssi ja rahalisi vahendeid olla piisavalt ning võib juhtuda, et ühiskonna või majanduse jaoks potentsiaalselt väärtuslikud projektid jäävad teostamata.

Teatavatel juhtudel võib puudulik ja ühekülgne teave takistada ka juurdepääsu rahastamisele. Puudulik teave ja riski olemasolu ei õigusta siiski automaatselt riigiabi andmise vajadust. Asjaolu, et erasektori jaoks väiksema investeeringutasuvusega projekte ei rahastata, võib olla märk turu tõhususest.

Lisaks on risk äritegevuse osa ega kujuta endast iseenesest turutõrget. Ühekülgse teabe korral võib risk siiski rahastamisprobleeme süvendada;

- (iii) **kooskõlastamise ja võrgustumisega seotud tõrked:** ettevõtjate suutlikkus teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni eesmärgil oma tegevust kooskõlastada või omavahel suhelda võib olla mitmel põhjusel takistatud, näiteks raskuste tõttu tegevuse kooskõlastamisel suure hulga koostööpartnerite vahel, kelle huvid võivad lahknedä, probleemide tõttu lepingute koostamisel ja raskuste tõttu koostöö korraldamisel näiteks seoses tundliku teabe jagamisega.

3.2.1.2. Üksikabi andmisel kohaldatavad lisatingimused

- 63. Kuigi teatavad turutõrked võivad teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni üldist taset kahjustada, ei mõjuta need kõiki ettevõtjaid ja sektoreid samal määral. Seepärast peaksid liikmesriigid teatamisele kuuluva üksikabi puhul esitama piisavalt teavet selle kohta, kas abi eesmärk on kõrvaldada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni takistav üldine turutõrge või kindlat sektorit või tegevusharu mõjutav konkreetne turutõrge.
- 64. Komisjon võtab arvesse järgmisi aspekte:
 - (i) **teadmiste levik:** teadmiste levitamise kavandatud määr; loodavate teadmiste spetsiifilisus; intellektuaalomandiõiguse kaitse kättesaadavus; vastastikune täiendavus muude toodete ja teenustega;
 - (ii) **puudulik ja ühekülgne teave:** teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni riskitase ja keerukus; välise rahastamise vajadus; abisaaja omadused, mis mõjutavad välisrahastamise kättesaadavust;
 - (iii) **puudulik kooskõlastamine:** koostööd tegevate ettevõtjate arv; koostöö intensiivsus; koostööpartnerite lahknevad huvid; probleemid lepingute koostamisel; probleemid koostöö kooskõlastamisel.
- 65. Abimeetmega toetatavat teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni takistava väidetava turutõrke analüüsimisel võtab komisjon arvesse eelkõige kõiki olemasolevaid valdkondlikke võrdlusi ja muid uuringuid, mille peaks esitama asjaomane liikmesriik.
- 66. Kui liikmesriigid teatavad investeringuteks ettenähtud abi või tegevusabi andmisest klastritele, peavad nad esitama teabe innovatsiooniklastri kavandatud või eeldatava spetsialiseerumise, olemasoleva piirkondliku potentsiaali ning liidus sarnase eesmärgiga klastrite olemasolu kohta. Kui see on asjakohane, peaksid liikmesriigid selgitama ka seda, kuidas klaster saab kasu tuua liidu majanduse tehnoloogilisele arengule ja digiüleminekule. Kui toetatav innovatsiooniklaster on digitaalse innovatsiooni keskus, eeldab komisjon sellise kasu olemasolu. Komisjon analüüsib, kas innovatsiooniklastri tegevuse kaudu ergutatava koostöö eesmärk on muuhulgas lühendada aega, mis kulub uute teadmiste loomisest nende muutumiseni innovaatilisteks rakendusteks, nagu tooted, teenused, protsessid ja lahendused, sealhulgas ka digitehnoloogial põhinevateks rakendusteks, aidates muuta liidu majandust kooskõlas rohelise kokkuleppega ja teatisega „Euroopa digitaalajastu kujundamine“.
- 67. Kui liikmesriigid teatavad investeringuteks ettenähtud abi andmisest tehnoloogiataristutele, peavad nad esitama üksikasjaliku ja täpse teabe selle kohta, milline on tehnoloogiataristu kavandatud või eeldatav spetsialiseerumine, kas taristu on ajakohasel tasemel ja kuidas võiks tehnoloogiataristu piirkonna, riigi või liidu tasandil

soodustada liidu majanduse digi- ja rohepööret. Samuti peavad liikmesriigid andma teavet, kas liidus on sarnaseid riiklikult või muul viisil rahastatud tehnoloogiataristuid. Liikmesriigid peaksid andma teavet ka kasutajate laadi kohta, nagu nende suurus ja sektor, ning muud asjakohast teavet. Komisjon hindab seda, kui suur osa taristu tegevusmahust on ette nähtud teenuste osutamiseks VKEdele ja võimaldab neil seega oma tootmisprotsessi tõhustada ning innovaatiliste toodete ja ärimudelite loomise võimet parandada, eelkõige tänu sellele, et neil on parem juurdepääs digitehnoloogiale.

68. Kui riigiabi antakse projektidele või tegevuseks, mida kas otseselt või kaudselt rahastab ka liit (st komisjon, tema rakendusametid, aluslepingu artiklite 185 ja 187 alusel loodud ühisettevõtted või muud rakendusasutused, mille puhul liidu rahalised vahendid ei ole otseselt ega kaudselt liikmesriikide kontrolli all), leiab komisjon, et riigi sekkumise vajadus on kindlaks tehtud.
69. Kui aga riigiabi antakse projektidele või tegevuseks, mis tehnoloogilise sisu, riskitaseme ja ulatuse poolest sarnanevad liidus juba turutingimustel teostatavate projektidega, eeldab komisjon üldiselt turutõrke puudumist ning nõuab täiendavaid tõendeid ja põhjendusi riigi sekkumise vajaduse kohta. Eelkõige tehnoloogiataristute ja innovatsiooniklastrite puhul peavad liikmesriigid tõendama, et riigi toetuse tulemusena ei dubleerita teenuseid, mida liidus tegutsevad üksused juba pakuvad, sest see võib viia kasutamata jääva võimsuse loomiseni ning seada toetatava investeeringu majandusliku elujõulisuse kahtluse alla.

3.2.2. *Abimeetme asjakohasus*

70. Esitatud abimeede peab olema abi kavandatud eesmärgi saavutamiseks asjakohane poliitikavahend, mis tähendab, et samu tulemusi ei tohi olla võimalik saavutada sobivama ja vähem moonutava poliitika- ja abimeetmega.

3.2.2.1. *Asjakohasus alternatiivsete poliitikavahenditega võrreldes*

71. Riigiabi ei ole ainus liikmesriikide poliitikavahend teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni edendamiseks. Oluline on meeles pidada, et võib olla ka muid, sobivamaid vahendeid, nagu nõudlusega seotud meetmed, mis hõlmavad reguleerimist, riigihankeid või standardimist, ning avaliku sektori teadustegevuse ja hariduse suurem rahastamine ja üldised fiskaalmeetmed. Poliitikavahendi asjakohasus teatavas olukorras oleneb tavaliselt lahendamist vajava probleemi olemusest. Näiteks võib turule sisenemise tõkete vähendamine olla riigiabist asjakohasem meede, et lihtsustada uue osaleja juurdepääsu teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tulemustele. Kvalifitseeritud töötajate puuduse probleemi lahendamisel võib riigiabi andmisest asjakohasem olla suurem investeerimine haridusse.
72. Abi andmist teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks võib lubada erandina üldisest riigiabi andmise keelust, kui see on vajalik asjaomase teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni võimaldamiseks. Seega on oluline hinnata, kas ja millises ulatuses võib teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavat abi pidada asjakohaseks vahendiks teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni suurendamisel, võttes arvesse, et muude, konkurentsi vähem moonutavate meetmetega võib saavutada sama tulemuse.
73. Komisjon võtab kokkusobivuse analüüsimisel arvesse eelkõige kavandatud meetme mõjuhinnangut, mille on koostanud asjaomane liikmesriik. Asjakohaseks vahendiks peetakse meetmeid, mille puhul liikmesriik on kaalunud muid poliitikavõimalusi ning

mille puhul on kindlaks tehtud ja komisjonile esitatud sellise valikulise vahendi nagu riigiabi eelised.

74. Kui riigiabi antakse projektidele või tegevuseks, mida kas otseselt või kaudselt rahastab ka liit (st komisjon, tema rakendusametid, aluslepingu artiklite 185 ja 187 alusel loodud ühisettevõtted või muud rakendusasutused, mille puhul liidu rahalised vahendid ei ole otseselt või kaudselt liikmesriikide kontrolli all), leiab komisjon, et abimeetme asjakohasus on kindlaks tehtud. Liikmesriigid peaksid tõendama, et hinnatava projekti või tegevuse jaoks antav riigiabi looks sünergia liidu programmidest tuleva rahastamise või kaasfinantseerimisega.

3.2.2.2. Asjakohasus muude abivahenditega võrreldes

75. Riigiabi võib anda mitmes vormis. Liikmesriigid peaksid seepärast tagama, et abi antakse kaubandust ja konkurentsi tõenäoliselt kõige vähem moonutavas vormis. Seega, kui abi antakse vormis, mis toob otsese rahalise eelise (nt otsetoetused, maksude või muude kohustuslike tasudega seotud vabastused ja soodustused või maa, toodete või teenuste saamine soodushinnaga), peab asjaomane liikmesriik esitama muude võimaluste analüüsi ning selgitama, miks või kuidas muud, potentsiaalselt vähem moonutavad abivormid (nt tagasimakstavad ettemaksed) või võla- või omakapitaliinstrumentidel põhinevad abivormid (nt riigigarantiid, aktsiate ostmise või muu võla või kapitali andmine soodustingimustel) on vähem asjakohased.
76. Abimeetme valimisel tuleks lähtuda turutõrkest, mida abimeetmega soovitakse kõrvaldada. Näiteks kui turutõrge seisneb välise laenuraha kättesaadavuse probleemis, mis on tingitud ühekülgsest teabest, peaksid liikmesriigid üldiselt andma abi pigem likviidsustoetusena (nt laen või tagatis) kui tagastamatu abina. Juhul kui ettevõtjale on vaja pakkuda ka teatavas ulatuses riskide jagamist, tuleks abimeetmeks üldiselt valida tagasimakstav ettemakse. Liikmesriigid peavad põhjendama valitud vahendi sobivust asjaomase turutõrke kõrvaldamiseks eelkõige siis, kui nad annavad abi turulähedaseks tegevuseks muus vormis kui likviidsustoetus või tagasimakstav ettemakse. Rakenduskavade eesmärgid ja prioriteete rakendavate abikavade puhul eeldatakse põhimõtteliselt, et asjakohane on rakenduskavas valitud rahastamisvahend.

3.2.3. Abi proportsionaalsus

3.2.3.1. Üldtingimused

77. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavat abi peetakse proportsionaalseks, kui abisumma piirdub abi saava tegevuse teostamiseks minimaalselt vajalikuga. 3.2.3.1.1. Abi ülemmäär
78. Selleks et tagada abi proportsionaalsus sellega toetatava teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni elluviimist takistavate turutõrgetega, mille kõrvaldamiseks abi kavandatakse, tuleb abisumma määramisel lähtuda eelnevalt kindlaksmääratud abikõlblikest kuludest ja abi peab piirduma teatava osaga neist abikõlblikest kuludest (edaspidi „abi osakaal“). Abi osakaal tuleb kindlaks määrata iga abisaaja kohta, sealhulgas koostööprojektide puhul.
79. Et tagada prognoositavus ja võrdsed võimalused, kohaldab komisjon teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi puhul abi ülemmäärasid, mis määratakse kindlaks kolme kriteeriumi alusel: i) abi lähedus turule kui näitaja, mis võimaldab hinnata abi eeldatavat negatiivset mõju ja vajadust abi järele, võttes arvesse seda, et abi saava tegevuse oodatavad tulud võivad olla suuremad, ii) abisaaja suurus kui

näitaja, mis võimaldab hinnata väiksema ettevõtja tavaliselt suuremaid riskusi riskantse projekti rahastamisel, ning iii) turutõrke olulisus, nagu teadmiste levitamise oletatav kasulik välismõju. Seepärast peaks abi osakaal olema arendustegevuse ja innovatsiooni puhul üldiselt madalam kui teadustegevuse puhul. Samad kaalutlused kehtivad ka tehnoloogiataristutele antava abi osakaalu puhul; tehnoloogiataristud osutavad juba oma olemuselt teenuseid peamiselt sellise teadus- ja arendustegevuse kasutajatele, mis on teadustaristute tavapärase teadus- ja arendustegevusega võrreldes turulähedasem.

80. Käesoleva raamistikuga hõlmatud abimeetmete puhul arvesse võetavad abikõlblikud kulud on esitatud I lisas. Juhul kui teadus- ja arendusprojekt koosneb erinevatest ülesannetest, peab iga abikõlblik ülesanne kuuluma kas alusuuringute, rakendusuuringute või tootearenduse kategooriasse⁵¹. Komisjon lähtub eri tegevuste liigitamisel asjakohasesse kategooriasse⁵² oma kogemustest ning OECD Frascati käsiraamatus⁵³ esitatud konkreetsetest näidetest ja selgitustest.
81. Abikõlblikud kulud peavad olema tõendatud võimalikult ajakohaste dokumentidega, mis peavad olema selged ja konkreetsed. Teadus- ja arendusprojekti kaudsed kulud võivad olla arvutatud ka lihtsustatud kuluarvestuse meetodil, kohaldades ühetaolist kulumäära, mis võib olla kokku kuni 15 % teadus- ja arendusprojekti abikõlblikest otsekuludest. Viimasel juhul peab nii otse- kui ka kaudsete kulude kategooria olema määratletud tavapärase raamatupidamiskorra alusel, hõlmama ainult I lisas loetletud abikõlblike teadus- ja arendusprojekti kulusid ning olema nõuetekohaselt põhjendatud.
82. Abi ülemmäärad, mida kohaldatakse üldiselt kõikide abikõlblike teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni toetavate meetmete suhtes, on esitatud II lisas⁵⁴.
83. Teadusasutuste ja ettevõtjate koostööna teostatavatele projektidele riigiabi andmise korral ei tohi kombineeritud abi, mis koosneb riigi otsetoetusest ja teadusasutuste panusest samasse projekti (kui see panus kujutab endast abi), ületada kohaldatavat abi osakaalu iga abisaava ettevõtja kohta.
- 3.2.3.1.2. Tagasimakstavad ettemaksed
84. Kui liikmesriik teeb tagasimakstava ettemakse, mis on käsitatav riigiabina aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, kohaldatakse käesolevas alajaotuses sätestatud eeskirju.
85. Juhul kui liikmesriik saab piisavatel kontrollitavatel andmetel põhineva usaldusväärse metoodika alusel tõendada, et tagasimakstava ettemakse brutotoetusekvivalenti on võimalik välja arvutada, võib ta komisjonile abikavast ja kasutatavast metoodikast

⁵¹ Liigitamisel ei järgita tingimata kronoloogilist lähenemisviisi, liikudes ajalisel järgnevuses alusuuringutelt turule lähemal olevate tegevuste suunas. Seega võib komisjon liigitada projekti hilisemas etapis teostatava ülesande rakendusuuringute hulka ja leida samas, et projekti varasemas etapis täidetav ülesanne on tootearendus või ei ole üldse teadustegevus.

⁵² Kui ei ole tõendatud, et konkreetsel juhul tuleks kasutada mõnda muud skaalat, võib praktilisel otstarbel käsitleda teadus- ja arendustegevuse eri kategooriaid vastavana tehnoloogia valmidusastmetele I (alusuuringud), 2–4 (rakendusuuringud) ja 5–8 (tootearendus), vt komisjoni teatis „Progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia – võimalus majanduskasvuks ja uuteks töökohtadeks“, COM(2012) 341 final, 26.6.2012.

⁵³ OECD, „Frascati Manual 2015. Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development“ (Frascati käsiraamat 2015. Suunised teadustegevuse ja tootearenduse kohta andmete kogumiseks ja esitamiseks), nagu seda on muudetud või asendatud.

⁵⁴ Piiramata grupierandi määruise erisätteid, mida kohaldatakse põllumajandus- ja kalandussektoris teadus- ja arendustegevuseks antava abi suhtes.

teatada. Kui komisjon kiidab metoodika heaks ja peab kava kokkusobivaks, võib abi anda tagasimakstava ettemakse brutotoetusekvivalendi alusel kuni II lisas sätestatud abi ülemmääran.

86. Kõigil muudel juhtudel esitatakse tagasimakstav ettemakse protsendina abikõlblikest kuludest ja see võib ületada kohaldatavat abi ülemmäära kümne protsendipunkti võrra, kui on täidetud järgmised tingimused:
- (a) projekti edukuse korral peab meede tagama, et ettemakse tagasimaksmisel ei ole intressimäär väiksem diskontomäärast, mida kohaldatakse vastavalt komisjoni teatisele viite- ja diskontomäärade kindlaksmääramise meetodi läbivaatamise kohta;⁵⁵
 - (b) kui tulemus ületab edukana määratletud tulemust, peaks asjaomane liikmesriik nõudma ettemakstud summa tagasimaksest suuremaid makseid ja kohaldatavale diskontomäärale vastavat intressi;
 - (c) projekti ebaõnnestumise korral ei tule ettemakset täies ulatuses tagasi maksta. Osalise edu korral peaks tagasimakse olema proportsionaalne saavutatud eduga.
87. Selleks et komisjon saaks meedet hinnata, tuleb esitada projekti edukuse korral tehtavat tagasimakset käsitlevad üksikasjalikud sätted, milles on edukas tulemus mõistliku ja kaalutletud hüpoteesi alusel selgelt määratletud.

3.2.3.1.3. Fiskaalmeetmed

88. Kui fiskaalne abimeede kujutab endast riigiabi, võib sellise abi osakaalu arvutada kas üksikprojekti kohta või ettevõtja üldise maksuvähenduse ja tema kõikide kuni kolme järjestikuse eelarveaasta jooksul tekkinud abikõlblike teadus-, arendus- ja innovatsioonikulude suhtarvuna. Viimasel juhul võib fiskaalset abimeedet kohaldada vahet tegemata igasuguse abikõlbliku tegevuse suhtes, kuid abi ei tohi ületada tootearenduse puhul kohaldatavat abi osakaalu⁵⁶.

3.2.3.1.4. Abi kumuleerimine

89. Abi võib anda samal ajal mitme abikava alusel või liita sihtotstarbelise üksikabiga tingimusel, et tegevusele või projektile antava riigiabi kogusumma ei ületa käesolevas raamistikus sätestatud abi ülemmäärasid. Nagu on märgitud punktis 11, ei kujuta liidu rahalised vahendid, mida keskselt haldavad liidu institutsioonid, asutused, ühissettevõtjad või muud organid ja mis ei ole otseselt ega kaudselt liikmesriikide kontrolli all, endast riigiabi ning neid ei tule arvesse võtta. Kui selliste liidu rahaliste vahenditega koos kasutatakse riigiabi, ei tohi samade abikõlblike kulude katmiseks antavate avaliku sektori rahaliste vahendite kogusumma olla suurem kui kohaldatavates ELi õiguse eeskirjades sätestatud soodsaim rahastamismäär.
90. Juhul kui teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi korral arvesse võetavad abikõlblikud kulud võivad täies ulatuses või osaliselt olla abikõlblikud ka muuks otstarbeks antava abi raames, kohaldatakse kattuva osa suhtes asjakohastest eeskirjadest tulenevat soodsaimat ülemmäära.

⁵⁵ Komisjoni teatis viite- ja diskontomäärade kindlaksmääramise meetodi läbivaatamise kohta, ELT C 14, 19.1.2008, lk 6.

⁵⁶ Seevastu juhul, kui fiskaalse abimeetme puhul tehakse vahet teadus- ja arendustegevuse eri kategooriatel, ei ole lubatud ületada asjaomast abi osakaalu.

91. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavat abi ei tohi samade abikõlblike kulude puhul kumuleerida vähese tähtsusega abiga, kui selle tulemusel ületaks abi osakaal käesolevas raamistikus sätestatud.

3.2.3.2. Üksikabi andmisel kohaldatavad lisatingimused

92. Teatamisele kuuluva üksikabi korral ei ole vastavus eelnevalt kindlaksmääratud abi ülemmäärale piisav abi proportsionaalsuse tagamiseks.
93. Üldreeglina kontrollib komisjon abi proportsionaalsuse kindlakstegemiseks, et abi summa ei ületaks miinimumi, mis tagab toetatava projekti piisava kasumlikkuse, näiteks võimaldades saavutada sisemise tulumäära, mis vastab konkreetse sektori või ettevõtte võrdlusemääradele või tasuvusläävele. Selleks otstarbeks võib kasutada ka tavalisi tulumäärasid, mida abi saav ettevõtja muude teadus- ja arendus- ning innovatsiooniprojektide puhul harilikult eeldab, abisaaja kui terviku kapitalikulu või asjaomase tegevusala puhul tavapäraselt täheldatud tulumäärasid. Arvesse tuleb võtta kõiki asjakohaseid eeldatavaid kulusid ja tulusid projekti eluea jooksul, sealhulgas teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tulemustega seotud kulusid ja tulusid.
94. Kui näiteks äriühingu sisedokumentidega tõendatakse, et abi saajal on selge valik, kas rakendada abi saav projekt või alternatiivne projekt ilma abita, loetakse abi miinimumiga piirduvaks ainult juhul, kui selle summa ei ole suurem kui asjaomase tegevuse täiendavad netokulud võrreldes ilma riigiabita teostatava alternatiivse projekti kuludega. Täiendava netokulu kindlaksmääramiseks võrdleb komisjon abi saavasse projekti tehtava investeeringu ja vastupidise stsenaariumi korral teostatavasse projekti tehtava investeeringu eeldatavat nüüdispuhasväärtust, võttes arvesse eri äristsenaariumide tõenäosust⁵⁷.
95. Juhul kui abi antakse teadus- ja arendusprojektide teostamiseks või teadus- või tehnoloogiataristu rajamiseks või ajakohastamiseks ning kui komisjon saab punktides 94 või 95 esitatud meetodiga kindlaks teha, et abi piirdub rangelt minimaalse vajalikkuga, võidakse lubada II lisas sätestatud abi ülemmäära suurendada kuni järgmises tabelis esitatud määradeni.

	Väikeettevõtja	Keskmise suurusega ettevõtja	Suurettevõtja
Teadus- ja arendusprojektidele antav abi			
Alusuuringud	100 %	100 %	100 %
Rakendusuurimused	80 %	70 %	60 %
– töhuga koostöö korral ettevõtjate vahel (suurettevõtjate puhul piiriülene koostöö või koostöö vähemalt ühe VKEga) või ettevõtja ja teadusasutuse vahel või	90 %	80 %	70 %
– tulemuste laialdase levitamise korral			
Teadustaristu rajamiseks ja	60 %		

⁵⁷ Juhul kui abi võimaldab üksnes kiirendada projekti lõpuleviimist, peaks võrdlus kajastama peamiselt ajalisi erinevusi seoses rahavoogude ja hilisema turuletulekuga.

ajakohastamiseks antav abi	
Tehnoloogiataristu rajamiseks ja ajakohastamiseks antav abi	[35 %]
<ul style="list-style-type: none"> - juhul kui riiklik rahastus tuleb vähemalt kahelt liikmesriigilt või - kui tehnoloogiataristu osutab teenuseid peamiselt VKEdele (vähemalt 80 % ulatuses oma tegevusmahust) 	[40 %]

96. Selleks et tõendada, et abi piirdub minimaalselt vajalikuga, peavad liikmesriigid selgitama, kuidas abisumma on kindlaks määratud. Ergutava mõju analüüsiks kasutatud dokumente ja arvutusi võib kasutada ka abi proportsionaalsuse hindamiseks. Kui kindlakstehtud abivajadus on seotud peamiselt raskustega turult laenukaasamisega, mitte vähesel määral kasumlikkusega, võib minimaalse abi tagamiseks olla sobivaim see, kui abi antakse laenu, tagatise või tagasimakstava ettemakse vormis, mitte tagastamatu abina.
97. Juhul kui abi saava tegevuse teostamiseks on mitu võimalikku kandidaati, on proportsionaalsuse nõue tõenäolisemalt täidetud siis, kui abi antakse läbipaistvate, objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide põhjal.
98. Rahvusvahelise kaubanduse tegelike või võimalike otsete või kaudsete moonutuste kõrvaldamiseks võib lubada selles raamistikus üldiselt lubatutest suuremaid abi osakaalusid, kui konkurendid väljaspool Euroopa Liitu on saanud viimase kolme aasta jooksul või saavad edaspidi kas kaudselt või otseselt samaväärse osakaaluga abi samalaadsete projektide jaoks. Kui rahvusvahelise kaubanduse moonutused ilmnevad asjaomase sektori iseloomust tulenevalt tõenäoliselt hiljem kui kolme aasta pärast, võib vaatlusperioodi vastavas ulatuses pikendada. Võimaluse korral esitab liikmesriik komisjonile piisava teabe, mis võimaldab viimasel hinnata olukorda ja eelkõige vajadust võtta arvesse kolmanda riigi konkurendi konkurentsieelist. Kui komisjonil puuduvad tõendid antud või pakutud abi kohta, võib ta teha otsuse ka kaudsete tõendite põhjal.
99. Tõendite kogumiseks võib komisjon kasutada oma uurimisvolitusi⁵⁸.

3.2.4. Läbipaistvus

100. Veel ühe kaitsemeetmena põhjendamatute moonutuste vastu peab liikmesriikidel, komisjonil, ettevõtjatel ja üldsusel olema hea juurdepääs kõikidele asjaomastele õigusaktidele ja nende alusel antavat abi käsitlevale teabele.
101. Välja arvatud üksikabi puhul, mis jääb alla 100 000 euro, peavad liikmesriigid avaldama täielikul riigiabi käsitleval veebisaidil kas riiklikul või piirkondlikul tasandil vähemalt järgmise teabe teatatud riigiabi meetmete kohta: abikava täielik tekst ja selle rakendussätted või üksikabi õiguslik alus või link sellele, abi andva asutuse nimi, konkreetsete abisaajate nimed, igale abisaajale antud abi vorm ja summa, abi andmise kuupäev, abisaaja tüüp (VKE või suuretevõtja), abisaaja asukoha piirkond (NUTSi

⁵⁸ Vt nõukogu 22. juuli 2013. aasta määrus (EL) nr 734/2013, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (ELT L 204, 31.7.2013, lk 15), artikli 1 lõige 3

2. tasandil) ja peamine majandussektor, milles abisaaja tegutseb (NACE grupi tasandil)⁵⁹. Selline teave tuleb avaldada kuue kuu jooksul pärast seda, kui on vastu võetud abi andmise otsus, või fiskaalmeetmete puhul ühe aasta jooksul alates maksudeklaratsiooni esitamisest; teavet tuleb säilitada vähemalt kümme aastat ning see peab olema üldsusele piiranguteta kättesaadav⁶⁰.

3.2.5. *Kontrollimine, kas teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi konkreetset negatiivsed mõjud konkurentsile ja kaubandustingimustele on võimalikult väikesed või puuduvad*

3.2.5.1. *Üldised kaalutlused*

102. Komisjon teeb kindlaks turud, mida abi mõjutab, võttes arvesse liikmesriigi antud teavet asjaomaste tooteturgude, see tähendab abisaaja käitumise muutusest mõjutatud turgude kohta. Kui konkreetne uuenduslik teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonda kuuluv tegevus on seotud mitme tulevase tooteturguga, kaalutakse riigiabi mõju kõikidele asjaomastele turgudele. Samuti teeb komisjon kindlaks mõjutatud geograafilise turu, mis vastab piirkonnale, kus mõjutatud tooteturgude ettevõtjad tegutsevad ning kus valitsevad piisavalt ühetaolised ja naaberpiirkondadest selgelt eristatavad konkurentsitingimused.
103. Seejärel hindab komisjon konkurentsimoontusi, lähtudes teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi prognoositavast mõjust ettevõtjatevahelisele konkurentsile asjaomastel abist tõenäoliselt negatiivselt mõjutatud toote- ja geograafilistel turgudel⁶¹ ning võttes arvesse ka liikmesriikide antud teavet mõjutatud konkurentide ja klientide või tarbijate kohta. Sealjuures võib komisjon vajaduse korral kindlaks teha ka konkurentsisuhted (asendavad ja täiendavad kaubad, sealhulgas ka tarneahelas eelnevad või järgnevad kaubad), mida abimeede tõenäolisemalt moonutab.
104. Abi annab tavaliselt selle saajale i) tootmiskulude vähenemise, ii) tootmisvõimsuse suurenemise või iii) uute toodete arendamise kaudu konkurentsieelise. Komisjon on seisukohal, et abi mõjutab negatiivselt esmajärjekorras konkurente. Seetõttu peaks komisjon tegema esmajoonel kindlaks abisaaja tegelikud või võimalikud konkurendid, keda abi tõenäoliselt negatiivselt mõjutab.
105. Komisjon näeb kahte võimalikku konkurentsi ja liikmesriikidevahelise kaubanduse moonutust, mida teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi võib põhjustada, nimelt tooteturu moonutamist ja mõju asukohale. Mõlemat liiki moonutused võivad põhjustada ressursside ebatõhusat jaotumist, mis kahjustab siseturu toimimist, ning probleeme seoses majandustegevuse piirkondadevahelise jaotumisega, mida abi mõjutab.

⁵⁹ Välja arvatud ärisaladused ja muu konfidentsiaalne teave nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ja komisjoni nõusolekul (vt komisjoni teatis ametisaladuste kohta riigiabi otsustes, C(2003) 4582, ELT C 297, 9.12.2003, lk 6). Fiskaalmeetmete kohaldamisel võib teabe üksikute abisummade kohta avaldada järgmiste vahemikena (miljonites eurodes): [0,5–1]; [1–2]; [2–5]; [5–10]; [10–30]; [30 ja enam].

⁶⁰ Ebaseadusliku abi korral nõutakse, et liikmesriigid tagaksid kõnealuse teabe avaldamise tagantjärele hiljemalt kuue kuu jooksul alates komisjoni otsuse kuupäevast. Teave peaks olema kättesaadav vormingus, mis võimaldab andmeid otsida, väljavõtteid teha ja hõlpsasti internetis avaldada, nagu CSV- või XML-vorming.

⁶¹ Kõnealune analüüs võib hõlmata nii sisend- kui ka väljundturge, kui see on asjakohane.

106. Mis puutub tooteturgude moonutustesse, siis teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav riigiabi võib mõjutada konkurentsi innovatsiooniprotsessis ja neil tooteturgudel, kus kasutatakse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tulemusi.

3.2.5.1.1. Mõju tooteturgudele

107. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav riigiabi võib takistada konkurentsi innovatsiooniprotsessis ja tooteturgudel kolmel viisil: see võib moonutada konkurentsil põhinevat turule sisenemist ja turult väljumist, moonutada dünaamilisi investeerimisstiimuleid ning luua või säilitada turuvõimu.

i) Konkurentsil põhineva turule sisenemise ja turult väljumise moonutamine

108. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi võib takistada turumehhanismi hüvitamast kõige tõhusamate tootjate pingutusi ja avaldamast kõige ebatõhusamatele tootjatele survet oma tegevuse parandamiseks, ümberkorraldamiseks või turult väljumiseks. See võib tekitada olukorra, kus konkurendid, kes muidu oleksid suutelised turule jääma, on antud abi tõttu sunnitud turult lahkuma või ei siseneagi turule. Samuti võib riigiabi hoida ära ebatõhusate ettevõtjate turult väljumise või isegi ajendada neid turule sisenema ja omandama tõhusamalt tegutsevate konkurentide turuosa. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi võib valesti suunamise korral seega toetada ebatõhusaid ettevõtjaid ja põhjustada selliste turustruktuuride kujunemise, kus paljud turuosaliselised tegutsevad äärmiselt ebatõhusalt. Pikas perspektiivis võib sekkumine konkurentide turuletuleku ja sealt lahkumise protsessi pidurdada innovatsiooni ja aeglustada tootlikkuse kasvu kogu majandusharus.

ii) Dünaamiliste stiimulite moonutamine

109. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi võib moonutada abisaaja konkurentide dünaamilisi investeerimisstiimuleid. Juhul kui ettevõtja saab abi, suurendab see tavaliselt tema eduka teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tõenäosust ja tugevdab edaspidi tema positsiooni asjaomasel tooteturul (asjaomastel tooteturgudel). Ettevõtja tugevama positsiooni tulemusena võivad konkurendid oma esialgsete investeerimiskavade ulatust vähendada (edaspidi „väljatõrjumiseefekt“).
110. Lisaks võib riigiabi olemasolu muuta võimalikud abisaajad enesega rahulolevaks või riskialtimaks. Pikaajaline mõju sektori üldisele tulemuslikkusele on sel juhul tõenäoliselt negatiivne. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi võib valesti suunamise korral seega toetada ebatõhusaid ettevõtjaid ja põhjustada selliste turustruktuuride kujunemise, kus paljud turuosaliselised tegutsevad äärmiselt ebatõhusalt.

iii) Turuvõimu loomine või säilitamine

111. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi moonutav mõju võib avalduda ka selles, et see suurendab või säilitab tooteturgudel turuvõimu. Turuvõim on võim mõjutada turuhindu, toodangut, toodete ja teenuste valikut või kvaliteeti või muid konkurentsi dimensioone olulise ajavahemiku jooksul tarbijate kahjuks. Isegi kui abi ei suurenda turuvõimu otseselt, võib ta teha seda kaudselt, takistades olemasolevate konkurentide laienemist, ajendades neid turult väljuma või takistades uute konkurentide turule sisenemist.

3.2.5.1.2. Mõju kaubandusele ja asukohavalikule

112. Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav riigiabi võib moonutada konkurentsi ka asukohavaliku mõjutamise kaudu. Sellised moonutused võivad tekkida liikmesriikide vahel siis, kui ettevõtjad konkureerivad piiriüleselt või teevad valiku eri asukohtade vahel. Abi, mille eesmärk on viia tegevus siseturu piires teise piirkonda, ei pruugi otseselt tooteturgu moonutada, kuid selle toetusel viiakse tegevus või investeeringud ühest piirkonnast teise.

3.2.5.1.3. Selged negatiivsed mõjud

113. Põhimõtteliselt tuleb abimeedet ja selle rakendamise konteksti analüüsida, et välja selgitada, millisel määral võib seda pidada moonutavaks. Esineb siiski olukordi, kus negatiivne mõju on positiivsest selgelt suurem ja abi ei saa seetõttu siseturuga kokkusobivaks pidada.
114. Vastavalt aluslepingu üldpõhimõtetele ei saa riigiabi pidada siseturuga kokkusobivaks eelkõige juhul, kui abimeede on diskrimineeriv sellisel määral, mida ei saa riigiabi olemusega põhjendada. Nagu on selgitatud punktis 3.1.3, ei luba komisjon seega meedet kohaldada, kui meetmest või sellega seotud tingimustest tuleneks asjakohase liidu õiguse rikkumine. Eelkõige puudutab see abimeetmeid, mille puhul on abi andmise tingimuseks abisaaja peamine asu- või tegevuskoht asjaomases liikmesriigis või abisaaja kohustus kasutada teatavas riigis toodetud kaupu või osutatavaid teenuseid, ning samuti abimeetmeid, mis piiravad abisaaja võimalust kasutada teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tulemusi muudes liikmesriikides.

3.2.5.2. Abikavad

115. Teatamisele kuuluv abikava on siseturuga kokkusobiv, kui see ei põhjusta olulisi konkurentsi- ega kaubandusmoonutusi. Isegi kui üksikkavade tasandil võib moonutusi pidada väikeseks (tingimusel, et abi on ühise eesmärgi saavutamiseks vajalik ja proportsionaalne), võivad abikavad kumulatiivselt tekitada olulisi moonutusi. Sellised moonutused võivad näiteks tuleneda abist, mis mõjutab negatiivselt konkurentide dünaamilisi innovatsioonistiimuleid. Kindlatele sektoritele keskenduva abikava puhul on selliste moonutuste oht veelgi suurem.
116. Ilma et see piiraks punkti 145, peavad liikmesriigid seepärast tõendama, et igasugune negatiivne mõju on võimalikult väike, võttes arvesse näiteks asjaomaste projektide suurust, üksikabi ja kumulatiivse abi summasid, eeldatavate abisaajate arvu ning asjaomaste sektorite omadusi. Selleks et komisjon saaks hinnata teatamisele kuuluva abikava tõenäolist negatiivset mõju, võivad liikmesriigid esitada mõjuhindangud ning sarnaste varasemate kavade järelhindamised.

3.2.5.3. Üksikabi andmisel kohaldatavad lisatingimused

3.2.5.3.1. Moonutused tooteturgudel

117. Selleks et komisjon saaks kindlaks teha võimalikud konkurentsi- ja kaubandusmoonutused ja neid hinnata, peaksid liikmesriigid teatamisele kuuluva üksikabi puhul esitama teabe i) asjakohaste tooteturgude kohta, st turgude kohta, mida abisaaja käitumise muutumine mõjutab, ning ii) mõjutatud konkurentide ja klientide või tarbijate kohta.

118. Abimeetme negatiivse mõju hindamisel keskendub komisjon konkurentsimoонutuste analüüsis prognoositavale mõjule, mida teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi avaldab ettevõtjatevahelisele konkurentsile asjaomastel tooteturudel. Komisjon peab olulisemaks selliseid ohte konkurentsile ja kaubandusele, mis tekivad lähitulevikus ja on eriti tõenäolised.
119. Kui konkreetne innovatsioonitegevus seostub mitme tulevase tooteturuga, vaadeldakse riigiabi mõju kõikidele asjaomastele turgudele. Teatavatel juhtudel kaubeldakse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tulemuste endaga (nt intellektuaalomandi õiguste kujul) tehnoloogiaturgudel, näiteks patentide litsentsimise või patendikaubanduse vormis. Sellisel juhul võib komisjon arvesse võtta ka abi mõju konkurentsile tehnoloogiaturgudel.
120. Komisjon kasutab eri kriteeriume, et hinnata võimalikke konkurentsimoонutusi, nimelt dünaamiliste stiimulite moonutamist, turuvõimu loomist või säilitamist ning ebatõhusate turustruktuuride säilitamist.

i) Dünaamiliste stiimulite moonutamine

121. Komisjon võtab dünaamiliste stiimulite võimaliku moonutamise analüüsis arvesse järgmisi aspekte:
- (i) *turu kasv*: mida rohkem turg edaspidi eeldatavalt kasvab, seda väiksem on tõenäosus, et abi mõjutab konkurentide stiimuleid negatiivselt, sest kasumliku majandustegevuse arendamiseks jääb rohkesti võimalusi;
 - (ii) *abisumma*: abimeetmed, mis hõlmavad märkimisväärsed abisummasid, tekitavad tõenäolisemalt olulise väljatõrjumise efekti. Abisumma olulisuse hindamisel lähtutakse ennekõike peamiste turuosaliste samalaadsetele projektidele tehtavatest kulutustest;
 - (iii) *turulähedus / abi kategooria*: mida rohkem on abimeede suunatud turulähedasele tegevusele, seda tõenäolisemalt tekitab see olulise väljatõrjumise efekti;
 - (iv) *avatud valikuprotsess*: juhul kui abi antakse läbipaistvate, objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel, suhtub komisjon abimeetmesse soodsamalt;
 - (v) *väljumistõkked*: konkurendid säilitavad oma investeerimisplaanid või isegi laiendavad neid tõenäolisemalt juhul, kui innovatsiooniprotsessist väljumise tõkked on kõrged. Nii võib see olla juhul, kui paljud konkurentide varasemad investeeringud on teatavas teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni protsessis kinni;
 - (vi) *tulevikuturu pärast konkureerimise stiimulid*: teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi võib tekitada olukorra, kus abisaaja konkurendid loobuvad konkureerimisest tulevase „võitja-võtab-kõik-turu“ pärast, sest abisaajale abi kaudu antud eelis (tehnoloogiline areng, mastaabisääst, võrguefekt või ajastus) vähendab nende võimalust sellele turule edukalt siseneda;
 - (vii) *toodete mitmekesistamine ja konkurentsi tugevus*: juhul kui tooteinnovatsioon seisneb pigem mitmekesiste toodete arendamises, mis on seotud näiteks eri tootemarkide, standardite, tehnoloogiate või tarbijagruppidega, on konkurentidele avaldatav mõju vähem tõenäoline. Sama olukord tekib siis, kui turul on palju tõhusaid konkurente.

ii) Turuvõimu loomine või säilitamine

122. Komisjon tunneb muret eelkõige selliste teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni toetavate meetmete pärast, mis võimaldavad abisaajal suurendada turuvõimu olemasoleval tooteturul või kanda selle üle tulevastele tooteturgudele. Seepärast on ebatõenäoline, et komisjon tuvastab turuvõimuga seotud konkurentsiprobleemid juhtudel, kui abisaaja turuosa on alla 25 %, ja turgudel, mille turukontsentratsioon on Herfindahli-Hirschmani indeksi (HHI) järgi alla 2 000.
123. Komisjon võtab turuvõimu analüüsis arvesse järgmisi aspekte:
- (i) *abisaaja turuvõim ja turustruktuur*: kui abisaajal on tooteturul juba valitsev seisund, võib abimeede seda tugevdada, vähendades veelgi konkurentsipurvet, mida konkurendid saavad abi saavale ettevõtjale avaldada. Samamoodi võib riigiabi avaldada olulist mõju oligopoolsel turul, kus tegutseb vähe turuosalisi;
 - (ii) *turuletuleku tõkked*: teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas võivad esineda märkimisväärsed tõkked uutele turule sisenejatele. Sellised tõkked on muu hulgas õiguslikud sisenemistõkked (eriti sellised, mis on seotud intellektuaalomandi õigustega), mastaabi- ja mitmekülgssussääst, võrgustikele ja taristule juurdepääsu tõkked ning muud strateegilised tõkked turule sisenemisel või laienemisel;
 - (iii) *ostja jõud*: ettevõtja turuvõimu võib piirata ka ostjate turupositsioon. Tugevate ostjate olemasolu võib rääkida vastu ettevõtja tugevale turupositsioonile, kui on tõenäoline, et ostjad püüavad säilitada turul piisavat konkurentsi;
 - (iv) *valikuprotsess*: komisjon võib pidada problemaatiliseks abimeetmeid, mis võimaldavad tugeva turupositsiooniga ettevõtjatel mõjutada valikuprotsessi, näiteks kui neil on õigus anda valikuprotsessis ettevõtjate kohta soovitusi või mõjutada teadustegevuse kulgu viisil, millega jäetakse põhjendamatult kõrvale alternatiivsed arenguteed.

iii) Ebatõhusate turustruktuuride säilitamine

124. Komisjon hindab turustruktuure analüüsides, kas abi antakse liigse tootmisvõimsusega või taandarenevatel turgudel. Muret ei tekita tõenäoliselt olukorrad, kus turg kasvab või kus teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav riigiabi muudab tõenäoliselt sektori üldist kasvudünaamikat või eriti selle kasvuhoonegaaside heidet (kooskõlas Euroopa roheline kokkuleppe ja digistrateegia teatisega), eelkõige uue tehnoloogia kasutuselevõtu kaudu näiteks selleks, et tootmise CO₂ heidet vähendada ja/või tootmist digitaliseerida, ilma et suureneks tootmisvõimsus.

3.2.5.3.2. Mõju asukohale

125. Juhul kui abi antakse turulähedaseks teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks, võib juhtuda, et edasise tootmise tingimused on eelkõige abist tingitud suhteliselt väiksemate tootmiskulude või suurema teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni tõttu mõnes piirkonnas soodsamad. See võib põhjustada ettevõtjate liikumise sellistesse piirkondadesse.
126. Mõju asukohale võib olla asjakohane ka teadus- ja tehnoloogiataristute puhul. Kui abi kasutatakse peamiselt taristu toomiseks mõnda konkreetse piirkonda teise piirkonna arvelt, ei aita see edendada uut teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni liidus.

127. Teatamisele kuuluva üksikabi analüüsimisel võtab komisjon seega arvesse tõendeid selle kohta, et abisaaja on kaalunud alternatiivseid asukohti.
128. Ka sellist abi, mis muudab üksnes teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni asukohta siseturul, muutmata selle laadi, ulatust või projekti haaret, ei saa käsitada siseturuga kokkusobivana.
- 3.2.6. *Abi positiivse ja negatiivse mõju võrdlemine*
129. Komisjon hindab, kas abimeetme kindlakstehtud negatiivne mõju konkurentsile ja kaubandustingimustele kaalub üles kavandatud abi positiivse mõju.
- 3.2.6.1. *Arvessevõetava positiivse mõju kindlakstegemine*
130. Majanduskasv on korrelatsioonis investeringutega teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon suurendavad tootlikkust ja hoogustavad majanduse arengut. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon on seega oluline tegur selleks, et liidu ettevõtjad tagaksid majanduse arengu uute toodete, tehnoloogiate, teenuste või tootmisprotsesside või nende kõigi arendamise kaudu.
131. Üleilmastunud maailmas on investeringud teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni kõikide majandussektorite arenguks väga olulised, sest need on tihedalt seotud tootlikkuse ja konkurentsivõimega.
132. Seetõttu hindab komisjon võrdluse esimese etapina abi positiivset mõju toetatavale majandustegevusele, võttes asjakohaselt arvesse asjaomase abimeetme tulemusena tehtavat teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni või teadus- ja arendus- ning innovatsiooniprojekti mahtu, ulatust või kiirust, mida abimeede on ette nähtud suurendama.
133. Lisaks võib komisjon hinnata ka seda, kas abiga kaasneb teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud laiem positiivne mõju. Kui selline laiem positiivne mõju on kooskõlas mõjuga, mida taotlevad liidu poliitilised algatused – näiteks teatiseid, milles käsitletakse uut Euroopa teadusruumi teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks, Euroopa rohelist kokkulepet, Euroopa digitaalarengu strateegiat ja Euroopa uut tööstusstrateegiat –, siis võib eeldada, et selliste liidu poliitiliste algatustega kooskõlas oleval abil teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks on selline laiem positiivne mõju olemas.
134. Komisjon on seisukohal, et vajalikud on nii era- kui ka avaliku sektori investeringud, et toetada ja kiirendada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni elutähtsa tehnoloogia alal, mis turule jõudes soodustaks liidu tööstuse digitaliseerimist ja liidu üleminekut CO₂ heiteta / vähese CO₂ heitega majandusele, samuti ringmajandusele ja saastevabale majandusele, kus looduskapital on kaitstud. Komisjon suhtub soodsalt sellesse, kui liikmesriikide toetatav teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/852,⁶² mis kujutab endast ühte võimalikku meetodikat, mille põhjal teha kindlaks keskkonnasäästlikku majandustegevust edendavate tehnoloogiate, toodete või muude lahenduste alane teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon.

⁶² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088, ELT L 198, 22.6.2020, lk 13.

135. Liikmesriigid, kes kaaluvad teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks riigiabi andmist, peavad taotletava eesmärgi täpselt kindlaks määrama ning eelkõige selgitama, kuidas on meetme abil kavas teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni edendada. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest kaasrahastatavate meetmete puhul võivad liikmesriigid tugineda vastavate rakenduskavade põhjendustele.
136. Komisjon suhtub soodsalt abimeetmetesse, mis moodustavad lahutamatu osa täielikust programmist või tegevuskavast teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni või aruka spetsialiseerumise ergutamiseks ning tuginevad varasemate sarnaste abimeetmete põhjalikele hinnangutele, mis tõendavad nende tõhusust.
137. Kui riigiabi antakse projektidele või tegevuseks, mida kas otseselt või kaudselt rahastab ka liit (st komisjon, tema rakendusametid, aluslepingu artiklite 185 ja 187 alusel loodud ühisettevõtted või muud rakendusasutused, mille puhul liidu rahalised vahendid ei ole otseselt või kaudselt liikmesriikide kontrolli all), leiab komisjon, et abimeetme positiivne mõju on kindlaks tehtud.

3.2.6.1.1. Üksikabi andmisel kohaldatavad lisakaalutlused

138. Selleks et tõendada, et üksikabi, mille suhtes kehtib abist teatamise kohustus (edaspidi „teatamisele kuuluv üksikabi“), aitab suurendada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni, võivad liikmesriigid kasutada alljärgnevaid näitajaid koos muude asjakohaste kvantitatiivsete või kvalitatiivsete tõenditega:
 - a) *projekti suurenemine*: projekti kogukulude suurenemine (ilma et abisaaja kulud väheneksid võrreldes olukorraga, kui abi ei antaks); teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga tegelevate inimeste arvu suurenemine;
 - b) *ulatuse laienemine*: projekti eeldatavate väljundite arvu suurenemine; projektil on suuremad eesmärgid, mida näitab kaasatud partnerite suurem arv; teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud piiriüleste tegevuste arvu suurenemine; teadusliku või tehnoloogilise läbimurde suurem tõenäosus või suurem ebaõnnestumise oht (mis on seotud eelkõige projekti pikaajalisuse või projekti tulemuste ebakindlusega);
 - c) *kiiruse suurenemine*: projekti lõpuleviimine nõuab vähem aega võrreldes ajaga, mis kuluks sama projekti teostamiseks ilma abita;
 - d) *kulutatava kogusumma suurenemine*: abisaaja teadus- ja arendustegevusele ning innovatsioonile kulutatava kogusumma suurenemine kas absoluutsummas või suhtena käibesse; muutused projekti eelarves (teiste projektide eelarvete vastava vähenemiseta).
139. Selleks et jõuda järeldusele, et abi aitab hoogustada teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni liidus, võtab komisjon peale ettevõtja teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni netokasvu arvesse ka abi panust teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud kulutuste üldisesse suurenemisse asjaomases sektoris, piiriülese teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni suurenemisse liidus ja liidu positsiooni paranemisse rahvusvahelise teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni kontekstis. Soodsalt suhtutakse abimeetmetesse, mille puhul on kavas nende positiivse mõju järelhindamine, mis tehakse avalikult kättesaadavaks.

3.2.6.2. Abi positiivse mõju võrdlemine selle negatiivse mõjuga

140. Viimase etapina võrdleb komisjon abi kindlakstehtud negatiivset mõju konkurentsi moonutamise ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise näol (vt punktid 3.2.1–3.2.5) kavandatud abi positiivse mõjuga (vt punkt 3.2.6.1) majandustegevuse ja liidu

majanduse või ühiskonna või nende mõlema arengule ning hindab abimeetme siseturuga kokkusobivaks üksnes juhul, kui positiivne mõju negatiivse üles kaalub.

- 141. Kui kavandatud abimeede ei lahenda selgelt määratletud turutõrget asjakohasel ja proportsionaalsel viisil, kaldub negatiivne konkurentsi moonutav mõju meetme positiivset mõju üles kaaluma ning komisjon jõuab seega tõenäoliselt järeldusele, et kavandatud abimeede ei ole siseturuga kokkusobiv.
- 142. Teatavat liiki abikavade üldise võrdlustulemuse suhtes võidakse lisaks nõuda 4. alajaotuses osutatud järelhindamist. Komisjon võib piirata selliste abikavade kestuse nelja aasta või lühema perioodiga, jättes võimaluse teatada pärast seda uuesti abikava pikendamisest.

4. HINDAMINE

- 143. Komisjon võib konkurentsi- ja kaubandusmoonutuste täiendavaks piiramiseks nõuda, et teatamisele kuuluvate abikavade suhtes kohaldataks ajapiirangut ning punktis 142 osutatud hindamist. Hinnata tuleks eelkõige kavasid, millega võivad kaasneda eriti suured moonutused, st mis võivad konkurentsi märkimisväärselt piirata, kui nende rakendamist õigel ajal läbi ei vaadata.
- 144. Võttes arvesse hindamise eesmärgi ning vältimaks ebaproportsionaalselt suure koormuse asetamist liikmesriikidele ja väiksematele abimeetmetele, kohaldatakse punktis 143 osutatud nõuet üksnes suure eelarvega abikavade suhtes, millel on uudseid omadusi, või kui on ette näha märkimisväärsed muutusi turul, tehnoloogias või õigusraamistikus. Hindamise peab läbi viima riigiabi andvast asutusest sõltumatu ekspert komisjoni poolt ette nähtud ühise metoodika alusel⁶³ ja selle tulemused avalikustatakse. Liikmesriigid peavad koos abikavaga teatavaks tegema hindamiskava projekti, mis moodustab lahutamatu osa komisjoni hinnangust kavale.
- 145. Kui abikava jääb grupierandi määruse kohaldamisalast välja üksnes suure eelarve tõttu, hindab komisjon selle kokkusobivust üksnes hindamiskava alusel.
- 146. Hinnang tuleb komisjonile esitada õigel ajal, et oleks võimalik hinnata abikava võimalikku pikendamist, ja igal juhul abikava lõppedes. Hindamise täpne ulatus ja üksikasjad määratakse kindlaks abikava heakskiitmise otsuses. Kõigi järgmiste sarnase eesmärgiga abimeetmete, sh punktis 145 osutatud abikavade mis tahes muudatuste puhul tuleb arvesse võtta hindamise tulemusi.

5. ARUANDLUS JA JÄRELEVALVE

- 147. Nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999⁶⁴ ja komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004⁶⁵ kohaselt peavad liikmesriigid komisjonile esitama iga-aastaseid aruandeid.

⁶³ Vt komisjoni talituste töödokument „Common methodology for State aid evaluation“ (Riigiabi hindamise ühine metoodika), SWD(2014) 179 final, 28.5.2014.

⁶⁴ Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks, EÜT L 83, 27.3.1999, lk 1.

⁶⁵ Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks, ELT L 140, 30.4.2004, lk 1.

148. Liikmesriigid peavad säilitama üksikasjalikud andmed kõikide abimeetmete kohta. Need andmed peavad sisaldama kogu teavet, mis on vajalik selleks, et näidata abikõlblike kulude ja abi ülemmäära suhtes kehtestatud tingimuste täitmist. Andmeid tuleb säilitada abi andmise kuupäevast alates kümne aasta jooksul ning need tuleb nõudmise korral esitada komisjonile.

6. KOHALDAMINE

149. Komisjon järgib käesolevas teatises esitatud põhimõtteid ja suuniseid, et hinnata kogu sellise teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava abi kokkusobivust siseturuga, millest talle on teatatud ja mille kohta ta peab tegema otsuse pärast [lisatakse hiljem]. Ebaseaduslikku teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antavat abi hinnatakse vastavalt abi andmise kuupäeval kehtinud eeskirjadele.
150. Komisjon teeb aluslepingu artikli 108 lõike 1 alusel vajaduse korral liikmesriikidele ettepaneku muuta oma olemasolevaid teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni abikavasid, et viia need käesoleva raamistikuga vastavusse hiljemalt [lisatakse hiljem].
151. Liikmesriike kutsutakse üles väljendama oma selget ja tingimusteta nõusolekut punktis 150 esitatud asjakohaste meetmetega kahe kuu jooksul alates käesoleva raamistiku avaldamisest *Euroopa Liidu Teatajas*. Vastuse puudumise korral eeldab komisjon, et asjaomane liikmesriik ei ole kavandatud meetmetega nõus.

7. LÄBIVAATAMINE

Komisjon võib igal ajal käesoleva raamistiku läbi vaadata või seda muuta, kui see osutub vajalikuks seoses konkurentsipoliitika või liidu muu poliitikaga, rahvusvaheliste kohustuste arvessevõtmiseks või muul õigustatud põhjusel.